

prosvetni delavec

Glasilo delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,
Ljubljana, 6. aprila 1981 – št. 7 – letnik XXXII

Pripravljajmo danes boljšo šolo za jutri

Na vprašanje, česa ne smemo pozabiti pri preosnovi naše osnovne šole, odgovorimo lahko nekoliko lakonično takole: Pozabiti ne smemo na učenca in njegove potrebe po dejavnosti, vedoželjnosti, ustvarjalnosti, individualnosti, socializaciji, priznanju in varnosti. To poudarjajo zdaj vse demokratične šolske reforme v svetu. Zahtev, ki so hkrati tudi potrebe družbe, pa niso kaj prida uresničili niti v tistih državah, ki imajo v prizadevanjih za »odprto«, »napredno«, »svobodno«, »skupno«, »na učence osredotočeno« ipd. šolo, bogato tradicijo. V zgodovini naše šole, ki je bila pod močnimi vplivi herbartijanske stare šole in strankarsko političnih pritiskov, ni bilo veliko tovrstnih poskusov. Pa še dosežke tistih, ki so se razvili v dvajsetih in tridesetih letih pod imenom »delovna šola«, ko so se socialno in pedagoško najnaprednejši učitelji prizadevali doseči, da bi bil bolj upoštevan otrok ter njegova delavnost in ustvarjalnost, smo po vojni precej zanemarili: osnovno šolo smo oblikovali bolj po zgledu nižje gimnazije kot po izkušnjah delovne šole. Področja delovne šole, kot so bili šolski vrto-

vi, poskusne njive, terariji, akvariji, šolske kuhinje in delavnice, smo v glavnem odpravili, bolj celostno in življenjsko usmerjen pouk, povezan z večjo delavnostjo in ustvarjalnostjo učencev, smo zamenjali s strogo predmetnostjo, večjo skrb za socializacijo in vzgojo ter humanejšo odnose v šoli, ki so se marsikje že razvijali pod vplivom samoupravnih »razrednih zajednic in občestev«, pa z avtoritativnostjo gimnazijskih profesorjev in z močnimi šablonskimi storilnostnimi in selektivnimi pritiski, ki so marsikatero učilnico spremenili v »mučilnico«.

Kljub pozitivnim premikom se naša osnovna šola v temeljni humani in demokratični usmerjenosti še vedno ni bistveno spremenila. Veliko je učencev, ki se svojega učitelja bojijo, in se iz dneva v dan in iz leta v leto s strahom podajajo v šolo, ki zaradi tega otroka pogosto premalo kultivira, ozavešča, vzgaja k humanosti ter ne zadovoljuje njegovih temeljnih potreb po vedoželjnosti, odkrivanju in znanju. Ni treba poudarjati, da taka, še v marsičem represivna in storilnostno šablonska šola slabo vpliva tudi na mentalno zdravje

učencev. Mislim, da bi se morala šola prej spoprijeti s temi slabostmi, preden jo bo k temu prisilila družba.

Sem za visoko storilnostno šolo, z zahtevnimi učnimi obzorji za vse učence. Samoupravne socialistične družbe ni mogoče uspešno graditi brez temeljito izobraženih in osebnostno razvitih ljudi. Toda taka šola mora biti hkrati, poleg drugega, temeljito notranje diferencirana in individualizirana, z veliko učne in vzgojne pomoči. Za socialistično šolo je prav gotovo premalo, če odpre le vrata vsem učencem, če s svojo enotnostjo zagotovi vsem enake vzgojno-izobraževalne možnosti. To je navsezadnje zmogla že marsikatera buržoazna šola v preteklosti in še zlasti sedanjosti. Za resnično humano in demokratično šolo je bistvena njena sorazmerno visoka raven za vse učence ter sistematična, nenehna in individualizirana pomoč vsem, ki so potrebni pomoči. Pri tem imam v mislih še zlasti učno šibkejšo in vzgojno bolj zanemarjene učence, katerih učni in osebnostni razvoj je brez intenzivne individualizirane pomoči šole resno ogrožen. In ker praviloma priha-

Med drugim preberite

- KAKRŠNE MOŽNOSTI — TAKA ŠOLA, str. 2
- MENTORSTVO — POMEMBNA DRUŽBENA NALOGA, str. 3
- IZKUŠNJE, KI SPODBUJAJO IN OPOZARJAJO, str. 4
- BODO UČITELJI PRAVOČASNO USPOSOBLJENI?, str. 4
- IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V REFORMNIH TOKOVIH, str. 5
- SODOBNA ŠOLA RASTE Z DELOM NAPREDNIH UČITELJEV, str. 6, 7
- KNJIGE, BREZ KATERIH NE MOREMO, str. 8
- DOBER UČITELJ JE VEDNO Z UČENCI, str. 10
- KDO LAHKO POUČUJE PREDMETE SVIO, str. 11

jajo ti učenci iz socialno šibkejšega in kulturno revnejšega okolja, bi morala biti naša socialistična šola zanje še posebno občutljiva in jim z dobro organiziranim »podaljšanim bivanjem« tudi na predmetni šolski stopnji pomagati premagovati pomanjkljivosti družinske vzgoje. In katere dosežke je treba poglobljati? Zavzemam se za uveljavljanje prvin celodnevne šole s kakovostnim podaljšanim bivanjem, ki je žal že nekaj let v zastoju, ponekod pa celo nazaduje, in ki naj prehaja v celodnevno šolo samo tam, kjer so za to ustrezne možnosti.

Ne bom našteval, katere dosežke bi bilo treba še poglobiti. Teh ni malo in o njih je bilo že veliko povedanega, kdaj pa kdaj tudi pretirano samozavestno in samozadovoljno. Vendar se moramo bolj zavedati, da brez primerno opremljenih šol — glede tega smo v zadnjem obdobju vendarle veliko storili — in brez temeljitejšega izobraževanja učiteljstva, ki mu bosta na voljo še razvita pedagoška misel in vsakodnevna strokovna pomoč, globljim reformnim nalogam osnovne šole, tistim pri pouku in še zlasti onim zunaj pouka, ne bomo kos. Osnovna šola že zdavnaj ni ali pa ne bi smela biti več tog, po nekem tradicionalizmu in ustaljenem kolovozu voden, času in prostoru od-tujen sistem, ki bi brez škode za celotni družbeni razvoj dopuščal veliko površnosti. Njenih nenehnih časovnih stisk in številnejših ter zahtevnejših nalog ni mogoče kaj prida reševati s podaljševanjem šolanja, marveč le z večjo kakovostjo in racionalnostjo učnega dela, se pravi, z bolj usposobljenim in intelektualno ter osebnostno kar naj-bolj ustvarjalnim učiteljem. Še veliko bo treba storiti, da bomo pridobili za pedagoški poklic več takih ljudi. Samo od učitelja, v katerega bomo mnogo več vlagali in mu bolj pomagali, moramo še več pričakovati, ne da bi ta pričakovanja, tako kot danes, ogrožala ustvarjalnost njegovega dela ali celo njegovo zdravje. Tudi v tem pogledu bi bilo koristno seči nekoliko v preteklost. Lahko rečemo, da je poklicna izobrazba današnjega učitelja v primerjavi s predvojnimi prej nazadovala kot napredovala, čeprav so se naloge in zapletenost dela današnjega učitelja in šole bistveno povečale. Zato je nujno zagotoviti tudi učiteljem osnovne šole visokošolsko izo-

brazbo in nenehno izpopolnjevanje ter se pri zagotavljanju denarja ravnati po načelu pametne družbe, ki pri vlaganju v dobrega učitelja nikoli ne okleva, saj se zaveda, kako zvestega zaveznika ima v njem.

Z usposabljanjem učiteljev so tesno povezane šolske strokovne službe v šoli in zunaj nje, brez katerih učitelj, ravnatelj in šola ne morejo več uspešno delovati. Ko človek spremlja nastajanje tovrstnih služb v materialni proizvodnji, težko razume, da smo v šolstvu z njimi sorazmerno revni. Zato jih bo treba močno okrepiti, tako tiste v šoli kot zunaj nje. Preusmeriti jih je treba od bolj ali manj preživelega verbalnega svetovanja in nadziranja ter pretiranega, ne vselej potrebnega normativnega dela k večji strokovnosti in ustvarjalnosti. V sodelovanju z učitelji in z drugimi strokovnjaki morajo bolj skrbeti za popularizacijo in uvajanje šolskih novosti, za učbenike, priročnike, delovne zvezke in drugo didaktično gradivo, za izobraževanje učiteljev, za spremljanje razvoja šole in za odkrivanje ter reševanje njihovih problemov. Če bo pri vsem tem sodeloval tudi učitelj, se bo tako najbolj naravno in uspešno strokovno izpolnjeval ter si krepil zavest soodgovornosti za hitrejši razvoj šole.

Razume se, da se morajo v te procese močneje vključiti tudi pedagoške in druge interdisciplinarne »šolske« znanosti. Za sodobno šolo je značilno, da hitro prevzema dosežke znanosti. Njenih problemov in slabosti ter pogoste slabokrvnosti ni mogoče več reševati z bolj ali manj laičnimi improvizacijami, ki so poleg vsega še zelo drage, marveč le z znanstveno raziskovalnim odkrivanjem zakonitosti, procesov, nasprotij in bistev vzgojno-izobraževalne prakse. Brez hitrejšega razvoja pedagoške in drugih interdisciplinarnih znanosti — pri tem imam v mislih še zlasti metodike, ki se zdaj tudi tam, kjer so znanstveno zasnovane, pogosto premalo ukvarjajo s posebnostmi svojega raziskovalnega objekta — tudi strokovne službe, ne bodo kos svojim nalogam, saj bi morale biti bolj organsko povezane z znanstvenim delom, hkrati pa tesneje povezovati znanost in prakso. Vem, da šole ni mogoče spremeniti čez noč. Toda če hočemo spremenjeno šolo jutri, jo moramo začeti spreminjati že danes!

FRANCE STRMČNIK

Skupen pogled v prihodnost (Foto: Miran Novšak)

Visoko izobrazbo tudi vzgojiteljicam in razrednim učiteljem

Okrogla miza o izobraževanju pedagoških delavcev

Vzgojiteljice predšolskih otrok so si pri nas šele v zadnjem času priborile možnost študija na višji stopnji, druge pa že razmišljajo o visokošolskem izobraževanju vzgojiteljic in učiteljev razrednega pouka. Ti cilji so zapisani tudi v sklepih dvodnevnega strokovnega posveta, ki je bil decembra lani na Pedagoški fakulteti na Reki in nam jih je le-ta poslala pred kratkim.

Pobudo za sklic strokovnega posveta — okrogle mize so dali Prosvetni svet Hrvaške, Prosvetni svet Srbije, Pedagoški zavod Vojvodine ter pedagoški fakulteti v Nikšiću in Osijeku. Uvodno gradivo za razpravo pa je pripravil profesor Filozofske fakultete v Beogradu dr. Nikola Potkonjak.

Udeleženci posveta so ugotovili, da je zamisel o visokošolskem izobraževanju vzgojiteljic predšolskih otrok in razrednih učiteljev v Jugoslaviji stara že več kot sto let in da se ji v načelu nismo odrekli niti v sedanji naši družbi. Vzgojno-izobraževalno delo v predšolskih organizacijah in na stopnji razrednega pouka je izredno zahtevno in odgovorno, nič manj kot delo pri predmetnem pouku. Šele visoka strokovna izobrazba omogoča znanstveno zasnovano vzgojno-izobraževalno delo ter upoštevanje novih znanstvenih spoznanj v delu ter uresničevanje vzgojnih smotrov. Visoko izobraževanje bo šele odprlo vzgojiteljicam in učiteljem razrednega pouka možnost za nadaljnje izobraževanje na svojem področju, to pa jim danes ni dano.

Žal pa so te zamisli v sedanjih razmerah težko uresničljive. Za prehod na visoko izobraževanje vzgojiteljic in razrednih učiteljev

nimamo niti denarja, niti prostora v šolah in učiteljev, pa tudi potrebe po novih pedagoških delavcih iz vzgojiteljskih in pedagoških akademij so vsako leto zelo velike. Zato pa lahko v sedanjih razmerah razvijamo študij ob delu na visoki stopnji in omogočimo tistim, ki imajo višjo izobrazbo in uspešno prakso, da dopolnijo svoje znanje na visoki ravni, če to želijo. Redno izobraževanje na visoki ravni pa bomo uvažali postopno, ko bodo nastale potrebne možnosti.

Na posvetu so se udeleženci strinjali, da mora biti izobraževanje vzgojiteljic in učiteljev v vsej Jugoslaviji enotno zasnovano ter temeljiti na skupnih ciljih, nalogah in zahtevah vzgoje in izobraževanja v naši družbi. Organizacijski modeli tega izobraževanja pa se po republikah in pokrajinah lahko razlikujejo, ne da bi različnost ogrožala enotne zasnove in cilje.

Vzgojno-izobraževalni programi za delo v vzgojno-varstvenih organizacijah in osnovni šoli naj temeljijo na načelu nenehnega izobraževanja ter bolje povežejo izobraževanje pred vstopom v delo in nadaljnje izpopolnjevanje. Vzgojitelju in učitelju moramo dati trdno teoretično podlago, hkrati pa ju tudi praktično usposobiti za delo.

Sklepna misel posveta je uprta v prihodnost: vzgojno-izobraževalni programi naj ne bi izhajali več iz sedanjega predmetnika osnovne šole, temveč naj bi pripravljali za prihodnjo organizacijsko zasnovano celodnevno osnovno šolo, ki bo odprta družbi in v kateri bodo tudi na novo izoblikovana področja vzgojno-izobraževalnega dela verjetno drugačna od današnjih. J. V.

Skrb za prizadete mladostnike

Letos, ko govorimo o mednarodnem letu invalidov, je prav, da namenimo ustrezno pozornost razvoju tega področja, ki ga je — vsaj glede strokovnega izobraževanja, družba doslej dokaj malo obravnavala. Kaže pa, da je še veliko nejasnega na področju prilagajanja vzgojno-izobraževalnih programov za mladostnike z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ter invalidnih oseb v usmerjenem izobraževanju. Ne smemo namreč pozabiti, da gre za celotno družbeno in strokovno vprašanje občutljivega področja: kako razumeti načelo prilagajanja programov in komu bodo ti programi namenjeni. Razumljivo je, da že sprejetih programov (metode, sredstva, organizacija ali podaljšanje trajanja izobraževanja) ni mogoče mehanično prilagoditi. To nalogo je treba razumeti širše: prilagojeni vzgojno-izobraževalni programi naj bi bili temelj za več interdisciplinarnih, novih programov glede na ožje poklicno usposabljanje.

O vsej tej problematiki je poglobljeno in odgovorno razpravljalo strokovni Svet SRS za vzgojo in izobraževanje na svoji nedavni seji.

Razprava je poudarila, da ni dovolj, če prizadete vključimo v izobraževanje. Spodbuditi in uskladiti je treba delavce zavodov za usposabljanje, zdravstvenih in socialnih služb, medicine dela in

druge, da bi razvijali in iskali možnosti zaposlovanja prizadetih. Člani strokovnega sveta so se strinjali, da ni mogoče prepustiti samo posebnim izobraževalnim skupnostim, da presoja o vsebini prilagojenih programov glede na skupno vzgojno-izobraževalno osnovo. Poseben problem so pogoji za vključevanje prizadetih učencev v programe in njihovo napredovanje. Menili so, da naj ne bi bil pogoj za vključevanje mnenje komisije za razvrščanje (oziroma za ugotavljanje lastnosti ali invalidnosti). Oblikovati je treba ustrezno medicinsko in strokovno mnenje o motnji, glede na naravo te motnje vključevati učence v programe in jih oprostiti posameznih predmetov. Vnaprejšnje razvrščanje učencev bi namreč zožilo možnosti izobraževanja udeležencev, večja prožnost pa bo zagotovila boljše možnosti tako horizontalne kot vertikalne prehodnosti šolanja. Strokovni svet je sprejel predlog, da je treba čimprej pripraviti širši strokovni posvet in izpopolniti zasnovano programov na temelju novih znanstvenih in strokovnih spoznanj. Komisija strokovnega sveta bo ob sodelovanju drugih delovnih skupin Zavoda SRS za šolstvo dokončno izoblikovala nove programe glede nekaterih smeri in usmeritev.

T. D.

Kakršne možnosti — taka šola

Kaj so ugotovili na regijskih posvetih o nadaljnjem razvoju celodnevne osnovne šole

Vse bolj dozoreva prepričanje — in tako opredeljuje celodnevno osnovno šolo tudi zakon — da pomeni ustrezno zasnovana celodnevna šola, z bogato vsebino, oblikami in metodami, šolo prihodnosti in temelj vsega vzgojno-izobraževalnega dela. Taka šola pomeni tudi uresničitev ciljev, ki smo si jih postavili že ob reformi osnovne šole. Celodnevna šola se že uveljavlja kot nenadomestljiva institucija, postala je velika pridobitev za otroke, starše in učitelje. In kar je še posebno pomembno: uveljavlja se v razvitih in nerazvitih okoljih; zaživela je zlasti v izrazito industrijskih središčih, kjer so potrebe največje, in so zato tudi naredili vse, da so ustvarili ustrezne možnosti zanjo. Pri oblikovanju celodnevne šole v takih območjih sodelujejo krajski, delovne organizacije, družbeno-politični dejavniki, šola je središče pozornosti in prostor, kjer se dogovarjajo o načrtih dela za vse območje. V takih krajih so koordinacijski odbori za razvijanje celodnevne šole nepogrešljivi in so svojo vlogo tudi povsem upravičili.

To je le ena izmed ugotovitev, ki se je izoblikovala ob tako imenovanih regijskih posvetih, ki jih je pripravil koordinacijski odbor za uvajanje celodnevne osnovne šole v Sloveniji. Posvetov, ki so se jih udeleževali predstavniki koordinacijskih odborov, načrtovalci, organizatorji in hkrati izvajalci nalog, pa so opozorili tudi na to, da se »uporabniki v združenem delu« še vedno ne zavedajo, da bi morali enakovredno sodelovati pri načrtovanju in razvoju osnovne šole, da je to naloga vseh in ne samo tistih, ki delajo v šolah. Premalo dejavne so bile tudi družbeno-politične organizacije in društva ter interesne skupnosti z drugih področij: za kulturo, telesno kulturo, zdravstvo, otroško varstvo, socialno skrbstvo itn.

Načrtovanje celodnevne osnovne šole v srednjeročnih načrtih kaže, da so usmeritve postavljene dokaj različno: v nekaterih občinah so predvideli v srednjeročnih načrtih le nekaj skromnih odstotkov povečanja, drugod pa so se pogumno odločili, da bodo imeli v celodnevni osnovni šoli čez pet let kar 36 pa tudi več odstotkov učencev. Razumljivo je, da takšna predvidevanja niso samo izraz dobre volje in pripravljenosti za delo, temveč predvsem odsev zaostrenih gospodarskih razmer, zelo raznolikih možnosti, v katerih so šole in občine. Marsikje so naložbe v šolski prostor odvisne od samo-

deja, tako kot je to opredeljeno že z zakonom. Vrednotenje načrtov dela je še vedno problem; tisti, ki predpisujejo normative in razdeljujejo denar, se mu kaj radi izogibajo. Načrti dela šol so namreč edino objektivno merilo, po katerih bi morali vrednotiti dejavnost v šolah in nagradjevati boljše ali slabše opravljeno delo. Potem tudi ne bi bilo več takšnih težav pri prehajanju poldnevni šol v celodnevne: šole bi dobivale denar za razširjeni program, ki pomeni, z drugimi besedami, tudi posodabljanje, vpletanje novih prvin celodnevne šole v »staro« šolo. Zadeve pa se le počasi premikajo: svobodna menjava dela še vedno ni zaživela v pravem pomenu besede, COŠ se razvija na temelju svobodne menjave dela v občinskih izobraževalnih skupnostih, premalo pa temelji na neposrednih odnosih med uporabniki in izvajalci vzgojno-izobraževalnega programa celodnevne osnovne šole. Pravijo, da so bile družbeno-politične organizacije premalo dejavne tudi na tem področju, starši in drugi krajski pa premalo seznanjeni z zasnovano in pomembno celodnevno osnovno šolo.

Na posvetih so tudi ugotavljali, kaj je v resnici zdajšnja »svobodna menjava«. Odgovor je dokaj preprost: uporabniki in izvajalci se dogovarjajo o obsežnosti programa osnovne šole in njegovi ceni, pri tem pa je kakovost dela postavljena na stranski tir. Pri financiranju se upošteva

vati pri nastajanju njenega življenja in dela, pa so na osnovno šolo pozabljali. Malo je tudi šol, ki so sklenile samoupravne sporazume o neposredni menjavi dela med uporabniki in izvajalci, prav ti sporazumi pa bi lahko bolj uveljavili svobodno menjavo dela.

Ob takih razmerah torej ni čudno, da so se šole razvijale »podaljšano, celodnevno ipd.« vsaka po svoje, glede na možnosti. Uveljavljeno je bilo priporočilo, da je treba razvijati »fleksibilen model« celodnevne šole, ki dopušča modificirane oblike in vsebine vzgojno-izobraževalnega dela, prilagojene konkretnim razmeram kraja. To pa pomeni: ustvarjati po najboljših močeh, kar se da, s tem kar je trenutno na voljo, razvijati »organizacijske modele« za kakovostno vzgojno-izobraževalno delo glede na možnosti in potrebe okolja. Za to naj bi si prizadevale vse šole, celodnevne in

tiste, ki to šele postajajo. Pri tem potrebujejo učitelji več strokovne pomoči. Imajo premar pripomočkov za sodobno vzgojno-izobraževalno delo, zanj premalo usposobljeni, pogrešajo pa tudi ustrezno strokovno literaturo in neposredno pomoč pri delu. Sami morajo iskati praktične rešitve in mentorje iz delovnih organizacij, ki si velikokrat s težavo utrgajo čas za sodelovanje s šolo.

Vse te ugotovitve, ki jih je koordinacijski odbor za uvajanje celodnevne šole pri predstvi RK SZDL zbral na regijskih posvetih, in nadaljnje dogovore bodo prenesli v koordinacijske odbore po občinah. Delo gati pa naj poskrbijo, da bodo razpravljali o nadaljnjem razvoju in problematiki celodnevne osnovne šole v vseh organizacijah in organih, ki jih predstavljajo.

MARJANA KUNEJ

Več možnosti za razvijanje človekove ustvarjalnosti

Ob jugoslovanskem posvetovanju o delovni in politični vzgoji in izobraževanju

Zdaj ko se pospešeno pripravljamo na partijske kongrese in konference zveze komunistov v republikah in pokrajinah in na XII. kongres Zveze komunistov Jugoslavije, ko pregledujemo in razčlenjujemo, kako smo uresničevali in koliko smo uresnili sprejeta stališča in sklepe zveze komunistov o socialistični preobrazbi vzgoje in izobraževanja, je ljudska tehnika Jugoslavije od podpora SZDL, sindikata, gospodarskih zbornic ter strokovnih združenj in organizacij uspešno pripravila jugoslovansko posvetovanje o aktualnih vprašanjih uresničevanja delovne in politične vzgoje in izobraževanja. To družbeno-politično in strokovno-akcijsko posvetovanje je bilo letos v Zrenjaninu, udeležilo pa se ga je okrog 450 vidnih strokovnjakov in političnih delavcev iz vseh republik in pokrajin. Povejmo še to, da smo poslušali približno 130 referatov in poročil, da je bila razprava na plenarnih sejah in sejah komisij zelo bogata, vsebinsko pestra in stvarna, da so se razpravljavci povsem strinjali s prizadevanji za to, da bi dobila delovna in politična vzgoja ustrezno mesto v vzgojno-izobraževalnem sistemu in v prostem času otrok, mladine in odraslih.

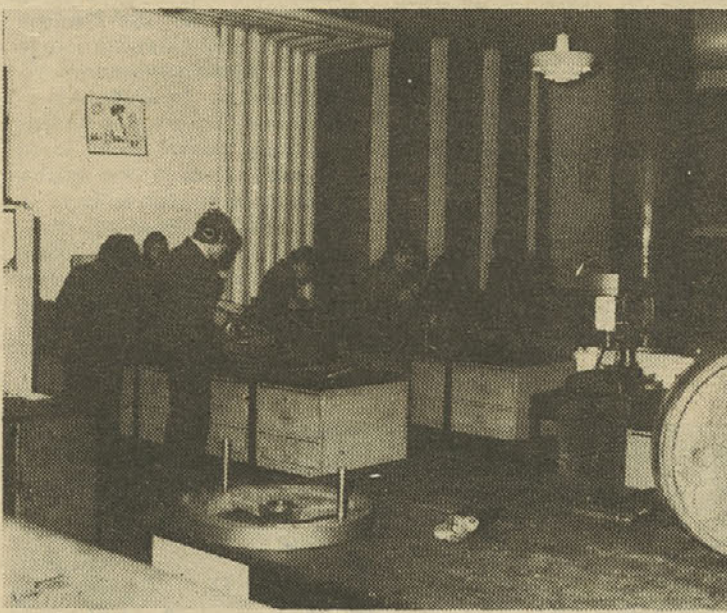
Uvodni referat dr. Stevana Bezdanova, referati, poročila in razprave številnih udeležencev so pokazali, da so v vseh republikah dosegli začetne uspehe pri povezovanju izobraževanja z delom pa tudi to, da smo se zmeraj daleč od tega, kar si želimo. Ugotavljali so, da so bile naloge, ki jih je sprejel X. kongres ZKJ v svojem dokumentu o socialistični preobrazbi vzgoje in izobraževanja, uresničene glede na materialne in kadrovske možnosti, v katerih so delovale organizacije ljudske tehnike in druge organizacije in združenja. Posvetovanje je tudi jasno pokazalo, da so velike razlike v zasnovi, položaju in vlogi delovne in politične vzgoje in izobraževanja v samoupravnem vzgojno-izobraževalnem sistemu, da so vzgojno-izobraževalni programi različni, različno pa je tudi število učnih ur, namenjenih teh-

nični vzgoji. Za to področje (predmet) nimamo enotnega naziva, proizvodno delo se loči od tehnične vzgoje, ni usklajen programov za izobraževanje učiteljev, ni ustreznih učbenikov, posebno velike pa so razlike v tem, kako se na tem področju angažira družba ter v izdajateljski dejavnosti in izdelovanju učne opreme, didaktičnih sredstev in pomagala. Veliko razpravljavcev je opozarjalo tudi na to, da zaostaja znanstveno-raziskovalno delo, ki bi moralo veliki prispevati k reševanju perečih problemov delovne in politične vzgoje in izobraževanja.

Posvetovanje je bilo tribuna, katere smo slišali o številnih zgledih dobrega in uspešnega dela entuziastov tehnične kulture, vidnih učiteljev praktičnih klubov mladih tehnikov, organizacij in združenj učiteljev tehnične kulture, pedagogov, strokovnih delavcev ter mnogih predstavnikov družbeno-političnih organizacij naše dežele. Tudi Todor Kurtović, predsednik zvezne konference SZDLJ, posebej podprl prizadevanje ljudske tehnike in poudaril, da družba ustvarjala čedalje boljše možnosti za razvoj tehnične kulture, in tako omogočala razvoj človekove ustvarjalnosti in vsi strani samoupravljalčevega življenja v vseh njegovih obdobjih, od delovnega procesa do prostega časa. Pri tem je odlično zavzeto sodelovanje kadrov in organizacij, zlasti ljudske tehnike, ki je tudi do zdaj spodbujala, organizirala in vodila razne akcije, med katerimi tudi posvetovanje v Zrenjaninu.

Ker je bilo posvetovanje v Zrenjaninu od letošnjega 12. do 14. marca v resnici pravi kongres tehnične kulture in njenih akcijskih dogovorov o delovni in politični vzgoji in izobraževanju, na katerem bilo podanih veliko predlogov mnenj in zamisli, bo posebno koordinacijski odbor izoblikoval sklepe posvetovanja ter jih poslal vsem udeležencem, organizacijam in združenjem, da jih bodo uresničevale s sodelovanjem ljudske tehnike in drugih organizacij.

DORDE ĐURIĆ

Učenci pri praktičnem pouku

prispevkov občanov, drugod so ob razporejanju skupne porabe predvideli druge prednostne usmeritve, na primer otroško varstvo, ali pa so denar namenili za šole, v katerih bo potekalo srednje usmerjeno izobraževanje. Težave nastajajo tudi v občinah, ki so doslej prejemale solidarnostna sredstva, zdaj pa bodo morale odšteti denar za celodnevno osnovno šolo samo iz svojih virov.

Izhod: ovrednotenje programov dela

Skoraj na vseh posvetih, kadar se razpravljalo o celodnevni šoli, se zaustavi vprašanje ob starem kamnu spotike: ob tem, da bi se morala celodnevna šola razvijati na temelju svobodne menjave

Po različnih poteh

In še nekaj so pokazali ti območni posveti. Prav letos, ko smo toliko govorili o »srečujočem planiranju«, sta se v večini občin pri razpravah o odmeri denarja za celodnevno šolo še vedno »srečevali« zgolj občinska izobraževalna skupnost in šola, vse druge samoupravne interesne skupnosti, ki bi morale sodelo-

NAŠA ANKETA: KAKŠNO OSNOVNO ŠOLO SI ŽELIMO?

Bogatejša vsebina in širše možnosti za vzgojo

Povezovanje različnih vrst vzgojno-izobraževalnega dela

Z uvajanjem podaljšanega bivanja, zlasti pa z uveljavljanjem nove celodnevne osnovne šole se je v pedagoški praksi vse pogostejše postavljalo vprašanje, kako učinkovito povezovati različne vrste vzgojno-izobraževalnega dela osnovne šole v enovit proces. Ob sproti spremljanju dela in življenja, zlasti celodnevni osnovni šoli, je tudi sama pedagoška praksa nakazala možne in učinkovite rešitve. Odveč je verjetno utemeljevati, da je osnovna šola, ki gradi samo na pouku, preživela in zastarela. Sodobna osnovna šola in njena nadaljnjega usmeritev zahteva širše možnosti za uresničevanje svojih družbenih smotrov in nalog, ki se kažejo zlasti z vidika potreb združenega dela in predvsem usmerjenega izobraževanja in nalog celodnevne osnovne šole. V skladu z zakonom uveljavlja osnovna šola poleg vzgojno-izobraževalnega dela po zagotovljenem programu tudi širšo interesno in družbeno dejavnost učencev in druge mladine in občanov, razširja obseg in vsebino dela ter se programsko in organizacijsko oblikuje tako, da uresničuje svojo vzgojno-izobraževalno in drugo dejavnost kot družbeno, kulturno in telesnokulturno središče v krajevni skupnosti ter prerašča v celodnevno šolo.

Tako naj osnovna šola za uresničevanje svojih nalog razširja možnosti za večjo dejavnost vseh učencev s povezovanjem in dogovarjanjem s starši, z delavci v organizacijah združenega dela ter z občani organiziranimi v družbenih organizacijah in društvih. Praktične izkušnje dokazujejo, da se prav v tem neposrednem povezovanju šole z okoljem najbolj kaže podružbljena vloga in samoupravno organizirana osnovna šola Z usklajevanjem potreb, dogovarjanja o zagotavljanju možnosti za izvajanje različnih dejavnosti in neposrednim sodelovanjem se oblikuje zdaj nova podoba osnovne šole. Dejavnosti šole in učencev niso več zadeva šole same, pač pa tudi dosežek medsebojnega sodelovanja, povezovanja in dogovarjanja in zavestnega opredeljevanja tako delavcev šole kot družbenega okolja.

Zato je toliko pomembnejše z vidika nalog osnovne šole, da opredelimo pedagoški pomen različnih vrst vzgojno-izobraževalnega dela, ki nastajajo in se uveljavljajo v neposrednem povezovanju šole in okolja, ter jih vrednotimo. V čem so pravzaprav pedagoške determinante, ki dvigajo vzgojno-izobraževalno delo osnovne šole z uveljavljanjem različnih vrst dela na višjo stopnjo in prispevajo k novemu pojmovanju vzgojno-izobraževalnega dela. V čem se v svojem pedagoškem bistvu kaže tudi vrednost in pomen celodnevne osnovne šole, ki v najustreznejši medsebojni povezanosti in organiziranosti različnih vrst dela uveljavlja svojo revolucionarno vlogo? Praksa namreč kaže, da so vrste in oblike dela osnovnih šol, razen pouka, zelo različne, da imajo nekatere osnovne šole omejene materialne in druge možnosti ter da je zato razširjenost podaljšanega bivanja, interesnih in drugih dejavnosti na posameznih šolah različna. Vendar si vsaka šola prizadeva uveljaviti različne vrste dela. Tako morajo vse osnovne šole, in še zlasti celodnevne, v neposrednem delu reševati vprašanja učinkovitega povezovanja pouka

(pri tem je treba upoštevati, da je že povezovalno »rednega« pouka z dopolnilnim in dodatnim poukom pedagoško zanimivo ter dokaj zapleteno) z interesnimi dejavnostmi, praktičnim in drugim delom učencev, samostojnim delom, organizirano rekreacijo in podobnim. Brez ustreznih pedagoške osmislitve vsega tega povezovanja (kar je naloga predvsem pedagoške teorije) ne bodo učitelji in drugi delavci v osnovni šoli učinkovito dosegali opredeljenih smotrov.

Boljša kakovost in večja odgovornost

Z opravljanjem različnih vrst vzgojno-izobraževalnega dela osnovna šola razširja možnosti za uspešen in celosten razvoj vseh učencev, sočasno pa razširja tudi možnosti svojega vzgojnega delovanja in odgovornosti za dosego vzgojno-izobraževalnih nalog. Zato si šole ne smejo prizadevati da bi širile samo obseg dela, pač pa morajo ob tem uveljaviti tudi boljše kakovost in seveda tudi večjo odgovornost za delo. Oba pojma, tako širše vzgojno-izobraževalno delo kot kakovost dela sta povezana, vendar nista drug drugemu pogoj. Šele z ustreznimi usmerjenostjo in poglobljenostjo dobi razširjena dejavnost osnovne šole pravi pomen. Predvsem s širjenjem različnih vrst dejavnosti in ustreznega pedagoškega delovanja znotraj njih in medsebojni prepletenosti, lahko torej učinkovito uresničimo naloge osnovne šole.

Različne vrste vzgojno-izobraževalnega dela so za uresničevanje nalog osnovne šole pomembne, zlasti za uspešno učenje in delo vseh učencev ter povezovanje učenja, izobraževanja in dela. Če osnovna šola ne bo uveljavljala različnih vrst dela, ne bo mogla dosegati svojih smotrov in nalog (izkušnje celodnevni šol kažejo, da se mora zlasti povečati vzgojno delovanje šole), to nalaga osnovnim šolam, da razširjajo delo skupaj z druž-

benim okoljem, v svojih delovnih in življenjskih razmerah.

Pedagoške determinante ali sestavine uveljavljanja različnih vrst vzgojno-izobraževalnega dela so predvsem v širšem, načrtovanem in enotnem delovanju različnih dejavnikov na vzgojo in izobraževanje učencev, medsebojnem povezovanju različnih vplivov in izkušenj v posameznih vrstah dela, v globljem in boljšem poznavanju sposobnosti, interesov in osebnostnih lastnosti učencev, v možnostih uveljavljanja vsakega učenca, v boljšem medsebojnem poznavanju učencev in učiteljev in v enakovrednem uveljavljanju različnih vzgojnih področij (intelektualne, moralne, telesne in zdravstvene, socialne, delovne, kulturne vzgoje).

Različno delo — nove razsežnosti

Vzgojno-izobraževalno delo v sodobni osnovni šoli presega pouk, čeprav ostaja pouk temeljna dejavnost in vključuje tudi drugo delo. S tem ko se učenci vključujejo tudi v druge

šega in raznoliškega dela z učenci in bi se zato morali zanj zavzemati tudi učitelji (zdaj se namreč vse prepogosto dogaja, da učitelji ne želijo opravljati dela, za katerega niso usposobljeni), se posamezne izkušnje dela z učenci prenašajo v različne vrste dela. Tako prav v celodnevni šolah opažamo, da se odnosi pri pouku med učitelji in učenci spreminjajo, da postajajo bolj sproščeni, pa ni zato njihovo pedagoško delo nič manj kakovostno. Učitelj in učenec, ki se srečujeta pri samostojnem učenju, pri interesnih dejavnostih in drugje, sta si pri pouku mnogo bližja, bolj se poznata. Iz nove kakovosti teh odnosov pa prerašča tudi samo delo v neko bolj sproščeno, zanimivo pa tudi individualizirano obliko. Prav ta prepletenost dela, vključevanje učiteljev in učencev v različne vrste dela odpira tako pedagoškemu (vzgojnemu) delu kot tudi didaktiki nove razsežnosti. Pouk in drugo delo se lahko bolj prilagodi stvarnim sposobnostim učencev, se lahko bolje diferencira in individualizira in postaja tako boljše in učinkovitejše.

MILAN ADAMIČ

(Foto: Rajko Ranfi, član DLOS)

dejavnosti, učitelji bolje spoznavajo učence, zlasti njihove sposobnosti in interese na različnih področjih dela ter jih zato lahko tudi temeljiteje vzgajajo. Zato je vključevanje učiteljev v različne vrste dela eden od pogojev nadaljnje preobrazbe osnovne šole. Vemo pa, da so zdaj učitelji izšolani predvsem za delo pri pouku in še to v pomenu tradicionalne didaktike, ki je usmerjena predvsem na učno vsebino, manj pa na dejavnost in vodenje učencev v procesu spoznavanja; zato bomo morali sami učitelji in šole pa tudi kadrovske šole, in tisti, ki načrtujejo in spodbujajo nadaljnji razvoj osnovne šole, zelo prizadevati da se bodo usposobili za posredno ali neposredno delo, npr. pri samostojnem učenju, pri organizirani rekreaciji, pri vodenju interesnih dejavnosti ter pri drugih dejavnostih, ki jih prinaša novi program življenja in dela osnovne šole.

Ob takšnem boljšem poznavanju učencev, ki izhaja iz šir-

Mentorstvo — pomembna družbena naloga

Kako načrtno pridobivati mentorje

Zasnovo celodnevne osnovne šole kot cilj preobrazbe osnovne šole v samoupravno socialistično šolo, povezano z usmerjenim izobraževanjem, je mogoče uresničevati samo v povezavi z okoljem. V celodnevni osnovni šolah, ki jih imamo v Sloveniji, se je pokazalo, da so to zasnovo pravilno razumeli in da delujejo celodnevne osnovne šole uspešno samo tam, kjer so izpolnili tele temeljne zahteve:

● V vzgojno-izobraževalno delo so pritegnili vse potencialne sodelavce, organizirane predvsem v družbenih organizacijah in društvih ter organizacijah združenega dela;

● Politehnično zasnovanost vzgojno-izobraževalnega procesa povezujejo z neposrednim okoljem, vežejo jo tudi na pomembno prvinu — na razvijanje nagnjenosti in sposobnosti, ki so temelj za poklicno usmerjanje,

● Vsebinsko povezanost z usmerjenim izobraževanjem in poslanstvo osnovne šole kot splošne izobraževalne šole vidijo v usmerjanju mladine v tiste programe usmerjenega izobraževanja, kjer so potrebe našega družbenega razvoja največje in ki vodijo učence v poklice, kjer se bodo najlažje zaposlovali,

● Učenec kot subjekt vzgojnega procesa sodeluje pri načrtovanju in izvajanju vzgojno-izobraževalnega dela kot učiteljev pomočnik pa tudi kot pomočnik vodstva šole, ki je odgovorno za izvajanje programa dela šole.

Vendar pa spremljajo uresničevanje take zasnove sodobne osnovne šole težave. Denimo o mentorstvu, kot priznani in uveljavljeni družbeni funkciji še zdaleč ne moremo govoriti, pa čeprav imamo tudi na tem delu podružbljanja šole že precej narajenega. Žal vse prepogosto ugotavljamo, da je pridobivanje mentorjev bolj zadeva šole in njenih posameznih delavcev kot pa organizirana družbena akcija okolja, v katerem šola deluje. Pogoji, v katerih se mentorji vključujejo v vzgojno-izobraževalno delo, so še vedno taki, da se velikokrat zgodi, da »zagretost«, večkrat težko pridobljenih men-

torjev hitro skopni. Vzrokov za tako stanje je več. Eden temeljnih pa je prav gotovo tale: premalo se zavedamo, da je sodelovanje delavcev iz organizacij združenega dela materialne proizvodnje in družbenih dejavnosti ter društev in družbenih organizacij v delu šole ena od pomembnih prvin vraščanja šole v okolje, za njeno hitrejšo podružbljanje in bogatejšo vsebinsko življenje. Prav tako mentorstva nismo uveljavili kot družbene funkcije, kot je to denimo delo v delegacijah družbeno-politične skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti ali v organih družbeno-političnih organizacij.

Organizacije združenega dela bodo morale tudi v svojem interesu in pod drugačnimi pogoji kot so večinoma zdaj, širše »odpreti vrata«. Še vedno velja ugotovitev, da so šole tiste, ki iščejo možnosti sodelovanja z organizacijami združenega dela in da so šole močnejše vraščene v okolje kot okolje v šolo. Organizacije združenega dela bodo morale bolj skrbeti, da bodo njihovi najboljši strokovnjaki sodelovali s šolami, če hočemo, da bomo na osnovni šoli zgradili bolj humano, kakovostno in samoupravno zgradbo, ki jo imenujemo usmerjeno izobraževanje. Mentorstvo bomo morali obravnavati kot sestavni del nalog in opravil, ki jih ima delavec v svoji organizaciji in ne zgolj kot interes posameznika. Le tako bomo hitreje uveljavili politehnično izobraževanje, učinkoviteje usmerjali mladino v proizvodne poklice in pripomogli, da bi usmerjeno izobraževanje prispevalo k prestrukturiranju gospodarstva.

Na mentorstvo v osnovni šoli ne bi smeli pozabiti prav zdaj, ko bomo izbirali mentorje in sklepal samoupravne sporazume za izvajanje proizvodnega dela in delovne prakse učencev srednjega usmerjenega izobraževanja. Pri tem so nove možnosti tudi za mentorstvo v osnovnih šolah in koristno bi bilo, če bi tudi osnovne šole sodelovale z organizacijami združenega dela, ki morajo zagotoviti možnosti za izvajanje proizvodnega dela in delovne prakse učencev srednjega usmerjenega izobraževanja.

MARJAN JELEN

Deset let trdega dela

Spominjam se tistega 31. oktobra 1970, ko se je mnogim prostovolnim dejavnikom v vuzeniški šoli pridružila nova dejavnost, imenovana »pionirska hranilnica«. To je bil tudi eden prvih tovrstnih poskusov na Korškem. Kar precej je bilo tedaj takih, ki so menili, da pač ne gre za resno zadevo in da bo šla ta dejavnost sčasoma v pozabo.

Pa ni bilo tako! Šolska pionirska hranilnica, ki jo vodijo otroci pod skrbnim mentorstvom učiteljev ter ob razumevanju in podpori Kreditne banke Celje in banke Slovenj Gradec, je nadaljevala svoje delo, ga nenehno širila.

Pa pustimo ob strani to, da je zdaj hranilnica na šoli popol-

noma samostojno organizirana, da ima precej prihrankov, da pomeni za mnoge učence in razrede tudi izhod v sili in pomoč v težavah. Banka je posredno vplivala tudi na to, da so se učenci navadili varčevati, navajala jih je na delo in ustvarjalnost. Učenci so opravili v teh letih veliko delovnih akcij od obiranja hmelja do zbiranja odpadkov in drugih, dohodek pa namenili svoji hranilnici in za svoje potrebe.

Veliko pomembnejše pa je to, da so tudi bančniki spoznali in dokazali, da cenijo delo z mladino, da niso pomembni samo veliki »posli«, ne samo velike številke. Spoznali so, da želi tudi mladi rod ustvarjalno sodelovati, z desetletnim delom pa je dokazal, da mu lahko zaupamo.

Kajti pionirsko hranilništvo se je kasneje razvilo še na drugih šolah in pred dvema letoma celo, tudi v Vuzenici, v »cicibanovo hranilnico«. Tudi ta se je s posebnim pedagoškim prijemom, dojemljivostjo za predšolskega otroka, uspešno uveljavila.

Za današnji porabniški svet in še posebno za gospodarske razmere, so najbrž ti prijemi vredni več kot si lahko predstavljamo. Saj tovrstno hranilništvo vzgaja ne samo prihodnje dobre gospodarje in delavce, temveč tudi neposredne samoupravitelje, ljudi s solidarnostjo do sočloveka z največjim občutkom spoštovanja dela in uspehov svojih in drugih rok.

KRISTIL VALTL

Mladi varčevalci na podružnični šoli Gotovlje

Pripomočki za učitelje

Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani je izdal publikacijo **Samostojno učenje v nižjih razredih celodnevne osnovne šole**. Namenjena je učiteljem kot pripomoček pri uvajanju učencev v samostojno učenje.

Knjigo so napisali: H. Novak, M. Jalen, A. Marušič in J. Vogrinc. Tako so dobili učitelji na 373 straneh skupaj z navodili še naloge za samostojno delo učencev. Naloge so iz treh predmetnih področij: slovenskega jezika, spoznavanja narave in družbe ter matematike. Prikazane so ločeno po razredih od prvega do četrtega razreda. Naloge iz slovenskega jezika in spoznavanja narave in družbe so lično opremljene z ilustracijami akademske slikarke Marjance Jemec-Božičeve.

Naloge s pisnimi navodili učiteljem so bile preskušene v osmih celodnevni osnovnih šolah. Učitelji iz teh šol so ustvarjalno sodelovali, ko so pouk in samostojno učenje organizirali skladno s teoretičnimi izhodišči. Njihove izkušnje in nova teoretična spoznanja so pomemben prispevek ne le k raziskovalnemu delu, temveč tudi k pedagoškemu delu v praksi.

Pričakujemo in želimo, da bodo naloge v tej publikaciji v pomoč učiteljem in učencem ne samo v celodnevni osnovni šoli, temveč tudi v oddelkih s

podaljšanim bivanjem in v osnovnih šolah s poldnevno organizacijo pouka.

Cena knjige je 290,00 din.

Zraven knjige dobite lahko tudi liste z nalogami, ki jih bodo izpolnjevali učenci.

Listi bodo razvrščeni po učnih predmetih za vsak razred posebej. Komplet za enega učenca bo vseboval iz vsakega učnega predmeta po osem listov z nalogami za samostojno delo učencev (naloge bodo enake kot v knjigi).

Publikacijo lahko naročite na Pedagoškem inštitutu, Gerbičeva 62, 61000 Ljubljana. Na isti naslov pošljite tudi prednaročila za komplete z nalogami za samostojno delo učencev.

Na Pedagoškem inštitutu lahko naročite tudi **Zbornik I**, ki vsebuje povzetke recenziranih poročil o raziskovalnih nalogah. S področja pedagoško-metodičnih vprašanj vzgoje in varstva predšolskih otrok sta prispevka dr. Kolarjeve in T. Vontove, s področja didaktičnih in pedagoško-psiholoških vprašanj vzgoje in izobraževanja v osnovni šoli in zunaj nje pa prispevki H. Novak, mag. Gollijeve, dr. Kunst-Gnamuševe in mag. Trohe. Posebno mesto ima prispevek o »trendih zaposlitvene migracije učiteljev na Slovenskem« mag. Plestenjakove. Vsi prispevki obravnavajo aktualne teme.

Cena publikacije: 224,00 din.

Izkušnje, ki spodbujajo in opozarjajo

Iz dela celodnevne osnovne šole Fran Roš v Celju

Območni posveti po Sloveniji, na katerih so ocenjevali dosežke pri oblikovanju novih celodnevni šol, so bili prav gotovo koristni: delovali so kot spodbuda, kot prizadevno iskanje novih možnosti v občinah za boljše delo celodnevni in drugih šol. V Celju, zlasti v celodnevni osnovni šoli Fran Roš, pa so skušali narediti še korak naprej. Na akcijski konferenci komunistov, ki je bila brez dvoma prva te vrste v Sloveniji, so določeno opredelili naloge vseh, ki delajo v šoli in ob njej. Tako so prenesli težišče dogajanja iz občinskega — v krajevni okvir in se tako skušali določeno dogovarjati.

Osnovna organizacija Zveze komunistov Slovenije na osnovni šoli Fran Roš je mlada, tako kot sta mladi tudi šola in krajevna skupnost. Komunisti delujejo organizirano šele od jeseni. Stare tudi niso zamislili o novem povezovanju in sodelovanju članov ZKS. Mladost poudarjamo zato, ker vidimo v tem tudi posebno prednost. Vsi, ki delujejo v tem okolju, tako v šoli kot v krajevni skupnosti, niso obremenjeni s preteklim, togo začrtanim delom, zato tudi z novimi zamislimi ni bilo težko prodreti. Celodnevna osnovna šola se je lepo uveljavila kot kulturno-prosvetno samoupravno in rekreacijsko središče. Z delom so si pridobivali izkušnje, dobre in slabe. O njih bi bilo treba širše spregovoriti, so menili delavci šole in razmišljali, kako in kje bi to storili, da bo učinek najboljši. Sklenili so, da bodo organizirali tako imenovano akcijsko konferenco. Na njej naj bi komunisti ne samo iz domače šole, temveč tudi ko-

munisti iz drugih celjskih šol, iz krajevne skupnosti, iz družbeno-političnih organizacij občine, mentorji itd. ovrednotili dosedanje delo. Probleme naj bi obravnavali tam, kjer se porajajo. V središču, in ne na občini, tako kot je bilo do zdaj v navadi. Čeprav je bil petek, je prišlo na konferenco veliko ljudi, saj je bila tema zelo aktualna.

Enaintrideset zunanjih mentorjev

Celodnevna osnovna šola Fran Roš ima verjetno največ zunanjih mentorjev v Sloveniji. Kako so jih dobili? Sprva so tudi tu začeli »klasično«, tako da so povabili vse predstavnike društev v krajevni skupnosti na sestanek. Toda prišla sta le dva! Osebnosti ki so bili veliko bolj uspešni. Tisti, ki vedo, kaj hočejo, torej lahko uspejo. Le obupati ne smejo po prvem neuspehu in razočaranju. Nekaj mentorjev prihaja v šolo celo od zelo daleč. In vendarle gre. Ob tej množici mentorjev, ki opogumlja, pa so na konferenci opozorili na dvojeno: na to, da nagrajevanje in usposabljanje večine zunanjih mentorjev, ki niso pedagoško usposobljeni, ni urejeno, pa tudi na to, da redni delovni čas mentorjem za zdaj še ne omogoča, da bi prihajali na šolo tudi dopoldan. Udeleženci so menili, da so mentorji predvsem aktivisti posameznih društev, ki morajo s svojim delom poskrbeti za društveni podmladek in jim zato pripada posebno društveno priznanje. Z delavci v okoljih, odkoder mentorji prihajajo, pa se bodo morali pogovoriti predstavniki občins-

skih družbeno-političnih organizacij, društev, samoupravnih interesnih skupnosti itd., saj gre za dogovarjanje o celotnem novem delu v šoli in ne samo za posamičen interes, kot mislijo nekateri.

O učiteljih, učencih in koordinacijskih odborih

Na akcijski konferenci so opozorili, da so učitelji, ki delajo v celodnevni osnovni šoli, vsak dan bolj utrujeni. Res je, da je njihovo delo nekoliko bolj nagrajeno kot delo učiteljev na poldnevni šoli, res pa je tudi to, da so učitelji celodnevni šole močno psihično obremenjeni, saj je od njih odvisna uspešnost posameznih učencev. Celotno skrb za učence (z domačimi nalogami vred) so prevzeli sami. In tako je tudi na drugih šolah. Močno obremenjene so torej ženske — učiteljice, o tem, kakšni so zaradi tega resnični vzgojno-izobraževalni rezultati, pa noče razpravljati nihče. Zato so predlagali, naj občinski sindikat delavcev vzgoje in izobraževanja pripravi posebno oceno o delu in nagrajevanju v šolah. O tem so spregovorili tudi na seji predsedstva OK SZDL, ko so razpravljali o preobrazbi našega šolskega sistema.

Na akcijski konferenci so o svojem delu spregovorili tudi učenci. Povedali so, kaj so do zdaj že naredili in kakšne težave imajo, da so bili že na dveh učiteljskih konferencah, temeljito pa se pripravljajo na prve oddelčne konference, ki bodo v tem ocenjevalnem obdobju. Zanimivo je, da so pionirji opozorili na vprašanje, kako naj bi bilo

razmejejo delo med pionirsko organizacijo in samoupravo učencev. O tem je bilo v Sloveniji kar precej razprav, dokaj različni mnenji. Tradicionalizem ni eni in novi način dela na drugi strani se zrcali predvsem v praksi. Tam se načelno razpravljajo konča. Treba je jasno povedati, kaj je naloga, akcija in pobuda skupnosti učencev, in kaj zadeva osnovne organizacije ZSMS. V Celju so se na podobni problematiki konferenci o razmejitvah med skupnostjo učencev in ZSMS na srednjih šolah že lepo pogovorili. Zakaj ne bi nekako podobnega napravili tudi v osnovni šoli, so menili razpravljalci.

Koordinacijski odbori za celodnevno osnovno šolo delujejo v Celju zelo slabo. Odborci imajo načrte dela, to pa seveda dovolj. Občinski in krajevni odbori se skorajda ne sestajajo več. Vzrokov je veliko, poglavitni pa je prav gotovo ta, da so člani odbora slabo izbrani. Razprava na akcijski konferenci je pokazala, da je nujno nekaj spremeniti, sicer bo slabo delo občinskega koordinacijskega odbora za celodnevno osnovno šolo, ki bi moral pospeševati celotno delo javnost, slabo vplivalo še na del drugih odborov.

Na akcijski konferenci so govorili še o usmerjanju v srednjih šolah in o povezavi srednjih osnovnih šol, o stanovanjih, materialnih izdatkih, ki so se na verjetno zvišali, in drugem. Del celodnevne osnovne šole so v Celju ovrednotili tokrat celostno in tam, kjer šola deluje. To pa je zelo pomembno.

JOŽE ŽUPANČIČ

PREJELI SMO

Bodo učitelji pravočasno usposobljeni?

Kako se pripravljamo na uvajanje proizvodno-tehničnega področja?

vati izobraževalne programe za sedanje in prihodnje potrebe združenega dela, načrtovalci usmerjenega izobraževanja pa gredo preveč samozavestno mimo tega problema. Lepo je bilo pripravljeno in izvedeno republiško posvetovanje na Otočcu s temo: Politehnična vzgoja in izobraževanje za ustvarjalno delo in samoupravljanje. Bilo je veliko referatov, koreferatov in razprav, veliko sklepov je bilo zapisanih.

V vsem pa se čuti tudi to, da se je načrtno vodenje reformskih akcij predolgo zadrževalo na republiški ravni in da je bilo premalo upoštevano mnenje »baze« in raznih za to ustanovljenih komisij. Res je, da je takšno obsežno in zahtevno delo zelo težko opraviti tako, da bo za vse dobro in prav, mogoče pa je prislusniti obetavnim in dobro namernim mnenjem in iz njih izluščiti dobre strani. V tezah usmerjenega izobraževanja je namenjena velika pozornost samoupravnim zasnovi učnih vsebin, premalo pa je bilo čuti samoupravno organiziranost same reforme.

Najhuje je seveda v proizvodno-tehničnem področju, saj je zelo malo pozornosti namenjene ustanovam, ki se že dalj časa ukvarjajo s tehnično vzgojo mladine. Programi tega področja nikakor ne morejo nastajati »za mizo«, temveč morajo biti odsev resničnih potreb združenega dela, novih dognanj in stremeljenj, pa tudi mnenja ljudi, ki se že dalj časa poklicno ukvarjajo s tem delom.

Kaj skrbi učitelje

V obdobju, ko postavljamo družbeno in pedagoško kakovost nove zahteve za krepitev reformskih posegov, ko postaja povezanost izobraževanja in dela temelj za oblikovanje mladega človeka in ko je pomen politične vzgoje še posebno poudarjen, postaja vprašanje izobraževanja pedagoških delavcev za proizvodno-tehnično področje prednostna naloga. Pedagoške delavce za to kakovostno novo področje bi morali začeti izobraževati že veliko prej in to načrtno in premišljeno. Vsako zavlačevanje ima in bo še imelo daljnosežne posledice za celotno reformo, in prav zaskrbljujoče je, da tega še niso ugotovili pristojni republiški organi, ki gledajo na ta problem preveč optimistično. Jasno je, da reforme šolstva ni mogoče uresničiti brez ustrezne »reformne učiteljev« (vsaj za kakovostno in količinsko povsem novo proizvodno tehnično področje). V takšnih posegih imajo vedno prednost cilji, ki jih morajo doseči prav učitelji. In če ne bomo temeljito »reformirali njihove miselnosti in dela«, bo tudi veliko vprašanje, kakšen bo končni rezultat reforme. Prav to nam kažejo izkušnje in dosežki na tem področju v sosednjih republikah.

Veliko breme reforme srednjega šolstva bo nosilo torej kakovostno in količinsko povsem novo proizvodno-tehnično področje. Če je to nova kakovost, mora le-ta temeljiti na povsem novih in trdnih temeljih. Teh pa še ni. Malokateri učitelj že

pozna svoje obveznosti in način, kako doseči cilje proizvodno-tehničnega področja. Malokatera OZD je pripravljena na izvajanje delovne in proizvodne prakse. Kje so učitelji tega področja? Kje v Sloveniji se ti učitelji izobražujejo (razen PA v Mariboru, ki izobražuje predmetne učitelje za to področje)? Ali si zdaj, ko si prizadevamo za boljše gospodarjenje, lahko privoščimo v praksi eksperimentiranje? Ali bodo učitelji v nekajdnevni seminarji že usposobljeni za uresničevanje ciljev proizvodno-tehničnega področja? Kej so ustrezni učitelji-instruktorji, ki so strokovno in pedagoško-metodično usposobljeni, da bodo lahko učenca uspešno vodili skozi delovno in proizvodno prakso v OZD in to tako, da bo pedagoški — delovni proces vseboval zahtevane smotre proizvodno-tehničnega po-

dročja, pri tem pa ne bo motel proizvodni proces? Zakaj se z vira tiste višje in visokošolske vzgojno-izobraževalne ustanove, ki že nekaj let opozarjajo na problem in obenem želijo izobraževati (redno, ob delu in permanentno) te učitelje? Zakaj ne spremenimo že ponujenih študijskih programov za izobraževanje teh kadrov?

In takih vprašanj je še veliko. Nas, ki vidimo v usmerjenem izobraževanju in novem proizvodno-tehničnem področju novo kakovost za vzgojno-izobraževalno delo, to skrbi, sicer vedno bolj, saj se novo šolsko leto naglo bliža. Tudi zvezo komunistov kot pobudnica reforme srednjega šolstva bi morala na tem področju pokazati več akcijske usmerjenosti in delavnosti!

IVAN GERLIČ

Urnik oddajanja šolske televizije

od 14. 4. do 7. 5. 1981

Pre-miera	Pono-vitev	Ciklus	Oddaja	Tran- janje
14. 4.	16. 4.	Fizika	Izotopi	15'
		Ekologija	Naravna bogastva	11'
21. 4.	23. 4.	Likovna vzgoja	Nova obzorja	27'
		Biologija	Uničenje je večno	26'
5. 5.	7. 5.	Telesna vzgoja	Plavanje II	30'
		Fizika	Cepitev jeder	15'
		Ekologija	Stališča Barryja	
			Commonerja	19'
		Likovna vzgoja	Na poti k svetovni umetnosti	28'

Bliža se čas, ko bo prvi rod učencev začel z usmerjenim izobraževanjem, za katerega se pripravljamo že več let. Načrtovalci bodo ugotavljali, kaj je v teoriji ostalo nejasno, učenci pa bodo (na žalost) tisti, ki bodo te nejasnosti občutili. Idejno-politična izhodišča za uvedbo usmerjenega izobraževanja, ki so bila zapisana v sklepih X. kongresa ZKJ in pozneje v resoluciji VII. kongresa ZK Slovenije, so nas navdala z upanjem, da se bo glede tega marsikaj izboljšalo. Ena izmed temeljnih zahtev teh dokumentov je, da se izobraževanje in delo čim bolj povežeta in prepletata, da se celotno vzgojno-izobraževalno delo v bistvu usmeri k izobraževanju in vzgoji »za delo in z delom«. Iz tega sledi, da se mora politehnična in delovna usmerjenost vzgojno-izobraževalnih vsebin prepletati v celotnem vzgojno-izobraževalnem sistemu, od predšolske vzgoje do visokošolskega izobraževanja. Glavno vlogo pri uresničevanju teh zahtev v usmerjenem izobraževanju naj bi imelo proizvodno-tehnično vzgojno-izobraževalno področje kot nova kakovost reforme. Seveda to področje ni edini nosilec te zahteve (naloge), saj je politehnična in delovna usmeritev tudi načelo, ki ga je treba uveljavljati pri vseh predmetih in pri celotnem vzgojno-izobraževalnem delu.

Zapleten in težak gospodarski položaj nam vedno bolj kaže, kako potrebna je splošna tehnična kultura vseh državljanov, saj sta le dobra tehnična podlaga in samostojen raziskovalni in inovatorski program rešitev iz

tega labirinta. Veliko smo že razpravljali o potrebnem razmerju med splošnim in specialnim znanjem. Omejil se bom le na razporeditev splošnega in specialnega znanja na proizvodno-tehničnem področju. V sosednjih republikah so šli pri tem v eno skrajnost, v povsem splošno tehnično znanje, mi pa gremo v drugo, v ozko specialno usposabljanje za določen poklic (to kaže cela vrsta poklicev). Smeri svetovnega razvoja kažejo odmiranje in velike slabosti specialnega (ozkega) usposabljanja, poudarjeno je trajnejše, a seveda enciklopedično znanje. Krčenje splošne tehnične izobrazbe v korist ozke specializacije in delovne usposobljenosti zmanjšuje učinkovitost in uporabnost posameznika, povečuje vztrajnost že uveljavljenih in priučenih načinov dela ter zavira celoten tehnični razvoj. Sodobni človek potrebuje več ustvarjalno-inovacijskih znanj, da bo lahko na to področje tudi kaj vrnil! Zavedati se moramo, da ne izobražujemo samo za sedanjost, temveč tudi za prihodnost, za katero pa je pomembna predvsem intelektualizacija dela. Priče smo nenehnim spremembam v gospodarstvu, znanosti, tehniki in tehnologiji, v kateri pa ostaja in se razvija samo tisti, ki je na ta razvoj pripravljen!

Premalo upoštevanje spoznanja in izkušnje

Veliko je že bilo raziskav in objavljenih elaboratov na temo, kako načrtovati kadre in obliko-

Izobraževanje odraslih v reformnih tokovih

Rezolucija III. kongresa andragogov Jugoslavije (Ohrid, 13.—15. 11. 1981)

Samoupravna preobrazba vzgoje in izobraževanja v naši družbi, ki temelji na idejnih stališčih, sprejetih na X. in XI. kongresu ZKJ, se uresničuje ob premagovanju številnih objektivnih in subjektivnih težav.

Temeljne ideje reforme vse bolj potrjujejo svojo družbeno upravičenost. Navzlic številnim težavam se vse bolj uresničujejo sprejete zamisli o permanentnem izobraževanju. Vendar pa je treba ugotoviti, da so dosedanja prizadevanja za uresničevanje reforme zajela problematiko mladih v rednem šolskem sistemu, reformni tokovi pa še vedno niso dovolj zajeli izobraževanja odraslih.

Čeprav se reforma neenakomerno uresničuje, ker ima objektivno prednost pri preobrazbi izobraževanja mladih, se pri reševanju temeljnih vprašanj vzgoje in izobraževanja močno kaže tradicionalizem. Zaradi tega moramo opozoriti na posledice, ki lahko nastanejo zaradi takega ravnanja, saj se sprejemajo nekatere odločitve, ne da bi dovolj upoštevali celotno zamisel o vzgoji in izobraževanju, kot sestavnem delu enotnega sistema združenega dela. Posebej je treba opozoriti, da je nevarno, če nastajajo neugodne razmere in neustrezne rešitve pri izobraževanju odraslih.

● Zamisli X. in XI. kongresa o socialistični preobrazbi vzgoje in izobraževanja se lahko uresniči le, če bo združeno delo nosilec vzgojno-izobraževalne politike in subjekt izobraževalnega sistema. V zvezi s tem opozarja III. kongres andragogov Jugoslavije na to, da v mnogih okoljih večina organizacij združenega dela ni niti dovolj niti ustrezno vključena v procese preobrazbe, in tudi na pojav, da se pri uresničevanju preobrazbe iščejo rešitve mimo združenega dela. Zaradi tega ne le da zaostaja proces usklajevanja sistema vzgoje in izobraževanja s potrebami združenega dela, temveč obstaja tudi nevarnost, da se bo to področje združenega dela odtujilo in bodo nastala gibanja, ki ne bodo vodila k uresničevanju idej X. in XI. kongresa.

● Smo še v začetnem obdobju uresničevanja zasnove permanentnega izobraževanja, izobraževanja ob delu in iz dela. Dosedanji reformni ukrepi niso segli dlje kot do srednjega usmerjenega izobraževanja mladih. Sistemsko nismo nič spremenili, da bi izboljšali izobraževanje ob delu in iz dela ali da bi poiskali take rešitve, ki bi ustrezale novim razmeram. Še vedno nismo v celoti dojel družbene nujnosti permanentnega izobraževanja. Ponekod se zadovoljujejo z delnimi in pragmatičnimi rešitvami, namesto da bi vprašanja reševali celostno. Sledijo tre-

nutnim potrebam posameznikov in ožjih skupin in pri tem ne upoštevajo interesov celotnega združenega dela in vse družbe. To nazorno kaže odhajanje kadrov v družbene dejavnosti.

Pomanjkanje sistemskih rešitev vodi k izražanju posamičnih in posebnih interesov, ki niso v skladu z družbenimi potrebami. Zaostajanje pri uresničevanju celotne zasnove permanentnega izobraževanja povzroča upočasnjeno uresničevanje temeljne ideje o socialistični preobrazbi vzgoje in izobraževanja v naši samoupravni družbi.

● Nujno je okrepiti izobraževalno vlogo organizacij združenega dela. V organizacijah združenega dela je treba izboljšati organiziranje in kadrovske politične izobraževalne službe, ki bodo organizirale celotno dejavnost na področju načrtovanja in programiranja izobraževanja, tako v svojih organizacijah kot tudi zunaj njih, in bodo zajemali vse vrste in področja izobraževanja. Kongres ne opozarja samo na to, da organizacije združenega dela nimajo izobraževalnih služb ali da so le-te nezadostno organizirane, temveč tudi na problem strokovne usposobljenosti kadrov, ki opravljajo to delo. Prevladuje vtis, da so pri izbiri večine teh kadrov bolj odločali vsi drugi dejavniki kot pa njihova strokovna usposobljenost. Zaradi tega je treba v prihodnosti nameniti temu vprašanju več pozornosti, hkrati pa iskati ustrezne rešitve za andragoško izobraževanje in permanentno izpopolnjevanje sedanjih kadrov, ki delajo v izobraževalnih službah organizacij združenega dela.

● Glede na to, da je načrtovanje izobraževanja sestavni del skupnega načrtovanja in pogoj razvoja organizacij združenega dela, opozarja kongres na potrebo, da postanejo načrti izobraževanja sestavni del skupnih planov srednjeročnega razvoja.

Načrti izobraževanja bi morali vsebovati nujno potrebne in uresničljive naloge. Tako je v

mnogih organizacijah stvarno mogoče doseči, da vsi zaposleni do svojega petinštiridesetega leta starosti končajo funkcionalno osnovno izobraževanje odraslih in da se do določene stopnje uskladi izobrazba delavcev z zahtevnostjo del in nalog, ki jih opravljajo; da se še bolj razvije sistem nenehnega izpopolnjevanja za delo, samoupravljanje, splošno ljudsko obrambo in družbeno samozagotovo ter za splošni kulturni razvoj; da se razvije sistem strokovnega usposabljanja kmetov in opravilo druge naloge.

● Kongres ocenjuje kot nesprejemljivo, da delajo na mestih, kjer se poklicno urejajo vprašanja izobraževanja odraslih, ljudje brez ustrezne strokovne izobrazbe. Poudarja da je nujno zaposlovati strokovno usposobljene andragoge v organizacijah združenega dela in drugih organizacijah, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih. To, da bodo strokovno usposobljeni andragogi opravljali dela in naloge na področju izobraževanja odraslih, ne bo omogočalo le njihovega boljšega dela, temveč tudi medpanožno sodelovanje s strokovnjaki drugih profilov pri reševanju vprašanj izobraževanja. Zaposlovanje andragogov je treba urediti s predpisi.

● Kongres opozarja za enostansko organizacijo strokovnih služb, ki se ukvarjajo z izobraževanjem (republiški in pokrajinski organi, ki so pristojni za izobraževanje, službe in zavodi za razvijanje in pospeševanje razvoja vzgoje in izobraževanja, SIS za področje izobraževanja, gospodarske zbornice in drugi organi, ki se poklicno ukvarjajo s tem področjem). Le izjemni primeri, da je v organizacijskih aktih število strokovnjakov, ki se ukvarjajo z izobraževanjem oralskih, izenačeno z drugimi.

Udeleženci kongresa andragogov poudarjajo potrebo, da se v vseh organih in službah enotno in enakopravno obravnava izobraževanje odraslih in mladih. To zahteva tudi ustrezne organizacijske in kadrovske rešitve, ki bodo zagotovile enakopravno obravnavanje izobraževanja odraslih, saj je le-to pogoj za enotnost sistema vzgoje in izobraževanja.

● Še vedno opažamo težnjo, da se izobraževanju odraslih vsiljuje rešitve, ki so značilne za šolsko delo in delo z otroki; to se kaže bodisi v poenotenem sistemu in organizaciji bodisi v programsko-metodičnih rešitvah. Nismo še spoznali, da načini, ki so dobri za mlade, niso nujno prav tako dobri tudi za odrasle. Zaradi posameznih slabih zgledov se širi strah, da bi odrasli na lahek način pridobivali določeno, stopnjo izobrazbe; zaradi tega se jim postavljajo neustrezni pogoji in ne upoštevajo se njihove izkušnje, znanje in družbena zavest.

Zato moramo biti pogumnejši pri iskanju rešitev in načinov, ki bodo bolj ustrezali razmeram in možnostim za delo z odraslimi, od snovanja in sestavljanja vsebin izobraževanja do njihovega uresničevanja. Lahko pričakujemo, da bodo take načine podprli tudi drugi, ki sodelujejo pri uresničevanju politike izobraževanja. Tako bomo hitreje in bolje reševali probleme izobraževanja odraslih.

● Iskanje ustreznih rešitev v procesu uresničevanja preobrazbe vzgoje in izobraževanja terja tudi organizirano in širše zasnovano znanstveno-raziskovalno delo na področju izobraževanja odraslih. Kongres opozarja, da tega dela ne podpiramo dovolj, kar slabo vpliva tudi na samo preobrazbo. Zato je nujno, da

bolj podpremo razvoj andragoške znanosti in vseh njenih posebnih področij, ki jih narekujejo posebne družbene potrebe. V zvezi s tem je treba opozoriti na potrebo po nadaljnjem razvijanju študija andragogike na visokih šolah.

● Da bi bil vpliv andragogov na potek reforme vzgoje in izobraževanja čim večji in družbeno čim bolj sprejemljiv, poudarja kongres, da se morajo andragogi širše, bolj neposredno in organizirano ter ustrezno povezovati z

vsemi drugimi ljudmi, organi in organizacijami, ki se ukvarjajo z enotno družbeno dejavnostjo vzgajanja in izobraževanja v naši družbi. Pomembna vprašanja vzgajanja in izobraževanja je treba začeti reševati organizirano in skupno.

Posebno poudarjamo potrebo po samoupravnem povezovanju andragoških delavcev in andragoških akcij v Jugoslaviji.

● Kongres poudarja veliko vlogo delavskih in ljudskih univerz v izobraževanju odraslih.

Programi in smeri v pedagoški usmeritvi

Kmalu bo v javni razpravi nova programska zasnova

Med novostmi, ki jih prinaša zakon o usmerjenem izobraževanju, je tudi zahteva, da morajo uporabniki in izvajalci izobraževanja v posebnih izobraževalnih skupnostih sprejeti programsko zasnovo za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov posamezne usmeritve. S programsko zasnovo, ki jo predloži skupščina posebne izobraževalne skupnosti njen strokovni svet, določimo programsko sestavo izobraževanja, poklice, dela in naloge, za katere pripravljajo posamezni programi, ter druga vprašanja, ki so pomembna za celotno sestavo izobraževanja.

Tudi za pedagoško usmeritev nastaja nova programska zasnova, ki bo kmalu pripravljena za javno razpravo, skupščina Poselne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev pa naj bi jo sprejela še to pomlad. O osnutku programske zasnove je razpravljalo 20. 3. 1981 tudi strokovni svet posebne izobraževalne skupnosti in sprejel nekatera dopnila.

Katere programe bomo imeli v pedagoški usmeritvi in kako bo le-ta razčlenjena na programe in smeri?

Pedagoška usmeritev zajema vzgojno-izobraževalne programe, ki pripravljajo učence in študente za delo v vzgojno-varstvenih organizacijah, osnovnih šolah in šolah s prilagojenim programom ter v domovih za učence, delno pa tudi za delo v srednjih šolah (učitelji splošno izobraževalnih predmetov) in v drugih organizacijah za usmerjeno izobraževanje. Poleg programov za pridobitev strokovne izobrazbe zajema programska zasnova tudi dva programa za pridobitev dopolnilne pedagoško-andragoške izobrazbe — za inštruktorje, učitelje praktičnega pouka in laborante s srednjo izobrazbo ter za učitelje strokovnih predmetov ter druge strokovne delavce z višjo in visoko izobrazbo drugih usmeritev, ki si bodo pridobili pedagoško-andragoško izobrazbo med študijem ali pa v času zaposlitve.

Programska zasnova pedagoške usmeritve vključuje tudi programe za pridobitev naslova specialist, magister ali doktor znanosti za delo v pedagoški usmeritvi.

Programi srednjega, višjega in visokega izobraževanja

Na ravni srednjega izobraževanja sta predvidena dva programa: za vzgojitelja v vzgojno-varstvenih organizacijah, z dvema smerema (varuh in vzgojitelj predšolskih otrok) in za učitelje s tremi smermi (razredni pouk, družboslovno-jezikovna in naravoslovno-matematična smer). Izobraževanje za varuha naj bi trajalo dve leti, za vzgojitelja predšolskih otrok pa štiri leta; v prvem letu srednjega izobraževanja bi obe smeri imeli

enoten program. Program za učitelje naj bi bil prva tri leta v glavnem enoten za vse tri smeri, šele v četrtem letniku naj bi se programi razlikovali med seboj.

Na ravni višjega izobraževanja predvideva programska zasnova devetih vzgojno-izobraževalnih programov: za učitelja razrednega pouka, učitelje glasbene, likovne in telesne vzgoje, za učitelje družboslovno-jezikovnega ter naravoslovno-matematičnega področja, za učitelje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Dodati moramo še programe za vzgojitelja v domovih za učence, za vzgojitelja vedenjsko in osebnostno motenih otrok ter za vzgojitelja predšolskih otrok

(nadgradnja sorodnega programa v srednjem izobraževanju).

Nekateri izmed navedenih programov so enotni, drugi razčlenjeni na več smeri (družboslovno-jezikovni na deset smeri, naravoslovno-matematični na šest itd.). Dvopredmetni, tj. dvosmerni študij, bo ponekod obvezen, drugje pa zaželen ali vsaj mogoč.

Na ravni visokega izobraževanja je predvidenih šest programov: za glasbeno, likovno, umetnostno in telesno vzgojo, za družboslovno-jezikovno področje (z 19 smermi), za naravoslovno-matematično področje (s štirimi smermi). Tudi tu je dvosmerni študij, zlasti v zadnjih dveh programih, pravilo.

Nekatera vprašanja so še odprta

Razprava na seji strokovnega sveta je opozorila na nekaj odprtih vprašanj, ki v programski zasnovi niso dorečena ali pa so zadovoljivo rešena. Čeprav je poudarjen širši temelj posameznih programov, je odprto vprašanje, ali smo dovolj široko zasnovali pot do posameznih poklicev v vzgoji in izobraževanju, da bi bilo učitelju omogočeno tudi prehajanje znotraj stroke na različna dela in naloge. V nekaterih smereh zato ne bi kazalo ločiti izobraževanja za pedagoške, znanstvene in podobne poklice. V nepedagoških usmeritvah naj bi spodbujali študente, da si že med študijem pridobijo

Delavske in ljudske univerze pokrivajo in rešujejo s svojim delom številna področja izobraževanja in opravljajo veliko nalog. Zato je treba spoznati in naprej razvijati njihov pomen in vlogo v enotnem vzgojno-izobraževalnem sistemu.

● V preteklem obdobju so jugoslovanski andragogi razvijali mednarodno sodelovanje glede na svoje, predvsem gnotne možnosti. Očitno pa je, da bodo morali sodelovati širše in bolj organizirano, še posebno z delavci v razvoju.

pedagoško-andragoško izobrazbo za delo v usmerjenem izobraževanju. Na seji smo slišali tudi pomislek: ali ni morda nehumano, da z ozko programiranim študijem uklenemo človeka v meje enega ali dveh učnih predmetov za 35 do 40 let službe? Kaj pa če v poklicu ne bo našel zadovoljstva?

Strokovnim delavcem drugih področij, ki se bodo vključili v vzgojno-izobraževalno delo, moramo omogočiti, da si pridobijo temeljno pedagoško in andragoško znanje. Kakšen pa naj bo obseg teh programov, da bo zagotovljena ustrezna strokovnost kandidatov, in da programi po svoji zahtevnosti in trajanju izobraževanja ne bi

ustvarjali prevelike pregrade med vzgojo in izobraževanjem ter drugimi področji združenega dela? Morda je še bolj kot zahtevnost pomembna ustrezna organiziranost takega izobraževanja, ki mora biti približno in prilagojeno tistim, ki želijo dopolniti svojo izobrazbo ob delu.

V programski zasnovi mora imeti ustrezno mesto tudi izobraževanje za vzgojno-izobraževalno delo z odraslimi v organizacijah za usmerjeno izobraževanje, sicer bo ostala ta dejavnost na robu našega vzgojno-izobraževalnega sistema. Ali bomo imeli v strokovnih službah srednjih šol, delavskih univerz in izobraževalnih centrov pedagogov ali andragogov ali morda organizatorjev izobraževanja, ali pa bomo izhajali iz zahtev samega dela in na novo zasnovali te dejavnosti? O tem se bodo razprave šele razvele.

Ob programski zasnovi bi se morali tudi vprašati, ali je zdajšnji predmetnik osnovne šole res najbolj trdno izhodišče za členitev izobraževanja na programe in smeri, saj je težnja po večji programski povezanosti med predmeti, še zlasti v naravoslovnem in družboslovnem področju v osnovni šoli živa že dalj časa, ponekod v svetu pa tudi že dolgo uresničena. Morda tudi sama zamisel celodnevne osnovne šole spodbuja globlje spremembe v sistemu izobraževanja in usposabljanja učiteljev. O teh vprašanjih bo morala povedati svoje tudi javna razprava.

JOŽE VALENTINCIC

Žagarjeve nagrade in priznanja 1981

Na poti do visokih ciljev

Hiter razvoj znanosti in tehnologije v industrijsko razvitem svetu izredno množi znanja in spoznanja, ki jim lahko sledimo le z dobro organizirano izobraževalno delo. To zahteva delitev izobraževalnih smeri in tesno povezavo učnih in študijskih procesov z delovno prakso. Pri tem moramo odpraviti še zadnje ostanke nekdanjih izobraževalnih sistemov, ki so temeljili na delitvi umskega in fizičnega dela, ki so ločevali izobraževanje od dela, in ki še zdaj ohranjajo tehnobirokratske odnose v družbi. Taki izobraževalni sistemi niso sposobni spreminjati produkcijske tehnologije in družbeno-ekonomskih odnosov. Potrebujemo izobraževanje za delo, za razumevanje dela, za pridobitev prvega poklica. Potrebujemo stalno vez med izobraževanjem in delom.

Usmerjeno izobraževanje ne stremi za tem, da bi dajalo znanje, ki bo ustrezno za vso delovno dobo posameznika ali vsaj za veliko let njegovega dela. Pomeniti mora pot nenehnega izobraževanja, človeka mora naučiti, da se uči, da ne preneha zbirati nove informacije, jih preverja, je kritičen do njih, da ne preneha širi svoje obzorje. Usmerjeno izobraževanje mora imeti pred seboj cilj, da vzgoji armado prihodnjih smelih izumiteljev, raziskovalcev, novatorjev, projektantov, racionalizatorjev, ki bodo spreminjali obstoječo tehnično prakso, ne pa se ji prilagajali in podrejali.

Izobraževanje in vzgoja morata v vsakem učencu iskati, pa čeprav le kanček vizionarstva, ustvarjalnosti in revolucionarnosti. Mimo nezadržnega tehnološkega razvoja bodo nov gospodarski red in ekonomski odnosi v svetu zahtevali od mladega rodu, da sproti spremembo doma in v svetu ter s svojo zavestjo in znanjem prispeva svoj nepogrešljiv delež k temu razvoju.

Usmerjeno izobraževanje bo uspešno seveda samo, če bomo tudi v združenem delu prispevali svoj delež k usmerjanju mladine v smeri, ki bodo zadovoljevale prihodnje potrebe združenega dela. Tako pri posameznikih kot celoti družbi bomo takoj na začetku poti v usmerjeno šolo težko našli idealno smer. Ob prehodu moramo s polno odgovornostjo in rahločutnostjo bdeči nad prihodnostjo tako programov in smeri kot vsakega udeleženca v izobraževanju ter doseči potrebno prehodnost iz smeri v smer, brez nepotrebnih izgube časa. Zgrešena smer za mladega človeka ne sme biti usodna.

Ravno tako za učenca ne sme biti usodna zgrešena zahtevnost programa. Na vseh stopnjah zahtevnosti moramo vzgajati ustvarjalni odnos do dela, posamezniku pa mora biti prepuščena odločitev o zanj ustreznem razmerju teoretičnega in praktičnega dela, ki se z leti lahko močno spreminja. To pomeni, da moramo enako pozornost bdeči nad smotno vertikalno prehodnostjo.

V uspehu vsakega posameznega učenca v vsej njegovi učni in delovni dobi, se bo zrcalil uspeh celotnega izobraževalnega sistema.

Zato bomo morali z našim izobraževalnim sistemom povezati vsebino dijaške knjižice, univerzitetnega indeksa in delavske knjižice in jih smiselno zlit v en sam živ dokument, nadvse pomemben za vsakogar med nami. Kazal naj bi sliko učenca, študenta, delavca, učitelja, sliko celega človeka.

Težave, ki bodo nastopile ob prehodu na usmerjeno izobraževanje, so na začetku logične in nas ne smejo niti presenetiti niti prestrašiti. Že sam obseg nalog je tolikšen, da jih ni mogoče nadrobno obdelati v kratkem času, da ne govorimo o številu udeležencev, ki jih morajo izvajati. V praksi bodo nujno potrebne stalne dopolnitve; to velja zlasti za čas prehodnega obdobja, ki bo potekal vse do konca osemdesetih let, ko bodo prvi študentje na visoki šoli končali usmerjeno šolanje.

Postavili smo si visoke cilje. Dosežemo jih lahko samo z intenzivnim delom in sodelovanjem združenega dela, učencev, študentov in staršev. Posebno odgovorno nalogo pa imajo pri tem učitelji. Postavljenih ciljev ni mogoče doseči brez ljudi, ki v svojo ustvarjalno sposobnost in vso svojo energijo nesebično vlagajo v organizirano in sistematično podajanje znanja svoje stroke, potem ko so si s trdim delom, učenjem in življenjsko prakso ter s kritičnim odnosom do doseženega pridobili sposobnost biti učitelj.

Vsega tega ne bomo dosegli brez ljudi, ki z vsem svojim znanjem strokovno in človeško avtoriteto gradijo mostove med vzgojno-izobraževalnimi organizacijami in družinam, in to ne samo s kadri, ki gredo skozi njihove šole, temveč s stalnim usklajevanjem programov, izmenjavo učnega osebja in učil, ljudi, ki so utrjevali proces usmerjenega izobraževanja že do sedaj, že veliko prej, ko je ideja dozorela in doživela svojo zakonsko potrditev.

UČITELJEVO DELO MORA BITI REVOLUCIONARNO

Biti učitelj v naši družbi mora pomeniti posebno odgovornost. To mora pomeniti več, kot obvladati zgolj teorijo. Pomeniti mora znati delati, znati ustvarjati, znati razvijati in nova spoznanja posredovati mladim. Biti učitelj mora pomeniti vrhunec, ne morda samo življenjske poti, temveč vrhunec v vsakem zavoju življenjske spirale, vse dokler so v človeku še žive inspiracije in ustvarjalne moči. Vračanje iz šole v delo in prakso na višji teoretični ravni mora biti izziv za nov uspeh prakse in teorije. Le tak odnos do teorije, dela in ustvarjanja lahko da učitelja, ki bo vedel, kaj posredovati kolegom in mladim. Samo tak odnos bo pomagal premagati današnje nezainteresiranost prakse za znanost in raziskovalno delo, pa tudi znanosti in številnih izobraževalnih organizacij za prakso. Učiteljevo delo mora biti revolucionarno.

Kakorkoli je vsaka doba po svoje razburkana in morda današnji čas še posebno, je težko izluščiti tisto, kar je najboljšega, najtrajnejšega, tisto, kar bo preživelo čas. Ob tej nalogi je imel naš odbor odgovorno in težko delo, a prepričan sem, da se mu je povsem posrečilo. Jasno nam je tudi, da je še veliko pomembnih dosežkov, tako posameznikov kot celih kolektivov v našem izobraževalnem sistemu, ki delajo in učijo in pri tem dosegajo izjemne uspehe.

Pri tem nas pomirja misel, da trajnih uspehov ni mogoče zbrisati in je zato samo vprašanje časa, kdaj posamezen resničen uspeh postane očiten in dozor, da dobi tudi javno priznanje. Zdej dela v Sloveniji v več kot tisoč šolah več kot 18.000 učiteljev, ki opravljajo ogromno in odgovorno delo. Vsem njim gre zaslug za naše dosežke in uspehe, čaka pa jih tudi glavna teža bremen na naši poti k novim ciljem v novo stoletje.

NATAN BERNOT

Sodobna šola raste z delom naprednih učiteljev

Žagarjeve nagrade in priznanja — potrdilo uspešnosti in spodbuda za delo

Ljubljana, 27. marca 1981. Okrogla dvorana v Cankarjevem domu slovesna podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj za leto 1981, ki spremlja pester kulturni spored. Nagradjencem spregovori Natan Bernot, predsednik skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije, v imenu odbora za podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj pa predsednik Alojz Gojčič.

Odbor za podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj, ki je pri Izobraževalni skupnosti Slovenije, je letos podelil sedem nagrad in troje priznanj, ki pomenijo, merjena z republiški merili, »posebno priznanje za izredne uspehe na vzgojno-izobraževalnem področju, ki ima širšega pomena in prispeva k napredku pedagoške prakse in teorije«.

Še več: v tej naši deželi in družbi, ki želi s hitrimi koraki utreti pot novi šoli, so vsako leto ob podelitvi tradicionalnih nagrad in priznanj med nagradjenci v prvi vrsti tisti, ki so v svojem okolju z izredno pri-

Letošnji Žagarjevi nagradjenci

STANE HABE, ravnatelj Glasbene šole v Domžalah, je prejel Žagarjevo nagrado za dolgoletno prizadevanje in uspešno delo na področju glasbene vzgoje mladih rodov.

Po nekajletnem učiteljevanju na Vrhniki se je leta 1952 preselil v Domžale in najprej poučeval glasbo na osnovni šoli. Leta 1959 je postal ravnatelj glasbene šole. Pod njegovim vodstvom se je glasbena šola razvila iz skromnih zametkov v šolo z več kot 500 učenci, v kateri poučujejo skoraj vse instrumente. Poleg individualnega pouka goji šola tudi skupinsko muziciranje in je znana po mnogih instrumentalnih skupinah. Šola je postala znana kulturna ustanova, ki širi in žarči svoj vpliv na vse kulturno delo v občini Domžale in je zgled tudi drugim glasbenim šolam v Sloveniji.

S svojo sodobno in socialistično samoupravno usmerjeno idejno zasnovo za vsestransko oblikovano mlado osebnost je rezultate, ki jih je dosegel v šolskem delu, vnašal v mnoge interesne dejavnosti osnovne šole, glasbene šole in društva. Vodil je pevske zbornice in instrumentalne skupine mladih ter odraslih. Postal je mentor mnogim učiteljem glasbe v osnovnih šolah, organizator predavanj, seminarjev in glasbenih revij otroških in mladinskih pevskih zborov.

Ni mogoče prezreti njegovih prizadevanj za povezovanje dela osnovnih in glasbenih šol in njegovega sodelovanja pri oblikovanju interesnih dejavnosti v celodnevni osnovni šoli.

Kot pedagog in družbeno-politični delavec uveljavlja sodobne oblike dela in je zgled vsestranske predanosti in angažiranega družbeno-političnega in pedagoškega delavca.

IVANKA MILOVANOVIČ, ravnateljica osnovne šole Vlado Miklavc, Vrhovci, je dobila Žagarjevo nagrado za uspešno uveljavljanje in razvijanje socialistične samoupravne preobrazbe osnovne šole.

Zaradi vojne je morala prekiniti študij na učiteljski v Mariboru. Svoje napredne ideje je na začetku najtežjih dni naše zgodovine uveljavljala v delu mladinske organizacije. Leta 1942 je bila izdana in poslana v taborišče Auschwitz. Po vrnitvi iz taborišča se je povezala z narodnoosvobodilnim bojem in poleti 1944 odšla v partizane.

Želja po izobraževanju jo je pripeljala nazaj na učiteljsko in kasneje na višjo pedagoško šolo. Učiteljvala je v vojni politični šoli, na gimnaziji v Celju, od leta 1959 dalje pa je njeno delo povezano z osnovno šolo. Najprej v Beogradu, kjer je bistveno prispevala k razvoju in modernizaciji vzgojno-izobraževalnega dela v na novo nastajajoči mreži osnovnih šol v Novem Beogradu in zdaj na osnovni šoli Vrhovci. Za ves čas njenega dela je značil-

no, da je svojevrstno — z ljubeznijo do otrok, s priljubljenostjo, vztrajnostjo in izredno družbeno-politično angažiranostjo skrbela za podružljanje šole, za njeno vraščanje v okolje, za bogatejšo samoupravno življenje šole in za kakovostno pedagoško rast šole.

TANJA PLEMITAŠ je prejela Žagarjevo nagrado za

Stane Habe

svoje delo pri vzgoji in usposabljanju prizadete mladine.

Diplomirala je na učiteljski v Mariboru 1949, v petinpetdesetih letih končala študij na višji pedagoški šoli in iz predmetne skupine ortopedagogika.

Službovala je kot učiteljica na osnovnih šolah v Apačah, Jelovcu in Hočah, kot ortopedagoginja pa na posebni osnovni šoli Gustav Silih v Mariboru, Pinko Tomažič v Kopru in v vzgojni posvetovalnici v Mariboru; zdaj je ravnateljica doma Anton Skala v Mariboru.

Za svoje delo s prizadeto mladino je bila večkrat ocenjena z oceno »se posebno odlikuje«.

Poleg obveznih nalog, ki so določene v obsegu dela ravnateljice, sodeluje Tanja Plemitaš tudi v družbeno-političnih organizacijah v krajevni skupnosti in občini Maribor. Dosežki njenega dela so posebno opazni pri prizadevanju za vključevanje prizadete mladine in invalidov v širše družbeno okolje, v skupnosti za vodov za usposabljanje, pri urejanju revije Naš zbornik in v samoupravnih interesnih skupnostih socialnega skrbstva v Mariboru.

HRABROSLAV PREMELČ je dobil Žagarjevo nagrado za svoje več kot tridesetletno vzorno in požrtvovalno delo pri vzgoji strokovnih kadrov za potrebe združenega dela in za oblikovanje takega profila strokovne šole, kot si ga naša družba postavlja s preobrazbo vzgoje in izobraževanja.

Svojo učiteljsko pot je začel oktobra 1945 na obmejni dvooddeleni šoli Gradišče na Kozjaku kot učitelj pripravnik. Skupaj z vaščani je obnovil porušeno šolo in poleg celodnevnega pouka vodil večerne tečaje, pevski zbor in dramsko skupino. Jeseni 1950

se je zaposlil v Industrijski kovinarski šoli Litostroju.

Po sedmih letih uspešnega dela in snovanja za izboljšanje didaktičnih vprašanj strokovne šole, so mu zaupali dolžnost pedagoškega vodje šole.

Od leta 1969 je ravnatelj Izobraževalnega centra Litostroja. V razvoj te vzgojno-izobraževalne organizacije je vgrajenih nad 30 let njegovega pre-

Ivanka Milovanović

Suzana Šoster

danega dela, strokovnega znanja, sposobnosti in neprestanih hotenj po izboljšanju kakovosti. S svojim osebnim zgledom in izostrenim posluhom za stiske mladih je zbral ob sebi skupino dobrih sodelavcev, s katerimi je izboljševal učno-vzgojni proces, vnašal vanj demokratične odnose, razvijal izmenjavo mnenj in prenašal izkušnje tudi na druge učne kolektive, odpiral šolo navzven za pretok izkušenj in znanj med šolo in krajem, med šolo in tovarno. Ves čas je skrbel za pedagogizacijo strokovne šole, za marksistično usmerjenost pouka, za tako šolo, ki usposablja mlade za delo, samoupravljanje in življenje.

V povezovanju z združenim delom in okoljem je dajal nenehno osebno zgled drugim. Vsa leta je aktiven družbeno-politični delavec, od krajevnih skupnosti do občine in v raznih republiških organih. Kot predstojnik šole, ki se je med prvimi pričela reformirati v šolo usmerjenega izobraževanja, sodeluje v mnogih strokovnih organih republike, ki snujejo preobrazbo srednjega šolstva. Nekaj svojih dog-

nanj in izkušenj je tudi objavil strokovnem pedagoškem tisku. Za svoje delo je prejel več priznanj in dvoje odlikovanj, priznanje pa je prejela tudi šola, ki jo vodi.

MIRA VOGLARJEVA, učiteljica glasbene vzgoje na Vzgojiteljski šoli v Ljubljani, je prejela Žagarjevo nagrado za bogat prispevek na področju metod

Tanja Plemitaš

Božo Kos

glasbene vzgoje in kompozitorstva za predšolsko in osnovno šolsko vzgojo in izobraževanje. Svoje ustvarjalno pedagoško in skladateljsko delo je začela kot vzgojiteljica. Po končani vzgojiteljski šoli se je nadalje izpopolnjevala in študirala muzikologijo in pedagogiko ter leta 1969 diplomirala na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Miro Voglarjevo odlikuje izredno odgovoren odnos do ustvarjalnega pedagoškega dela tako pri neposrednem delu z otroki kot pri vzgajanju in izobraževanju kadrov za vzgojno delo. Njeno glasbeno pedagoško delo poznajo v Sloveniji, v drugih jugoslovanskih republikah in pokrajinah pa tudi v zamejstvu. Njen bogat glasbeno-vzgojni opus obsega štiri pomembna področja: metodično-didaktično, izobraževalno-kulturno, kompozicijsko in inovatorsko. Ustvarila je prvo in edino glasbeno metodiko za predšolsko glasbeno vzgojo v Sloveniji in izoblikovala vzgojni načrt predšolske glasbene vzgoje. Je avtorica številnih radijskih in televizijskih izobraževalnih oddaj za predšolske in

Sodobna šola raste z delom naprednih učiteljev

devnostjo skušali narediti največ; letos so namenili posebno pozornost tistim, ki so veliko prispevali k uveljavljanju celodnevne osnovne šole in usmerjenega izobraževanja, dosegli vidne uspehe na področju kulture, delovali v družbeno-političnih organizacijah, krajevni skupnosti in drugod.

To, da so bili izbrani, pa pomeni več kot zgolj priznanje nagraden- samim: nagrade in priznanja osvetljujejo tudi kolektive in okolje njihove dejavnosti, naši pogledi se z zanimanjem upirajo tja, kjer so zamislili in dejavnost nagrajencev pognala k novega v času, ko se skuša družba čimbolj samoupravno organizirati in spremeniti vzgojno-izobraževalni sistem, ko so vzgojno-izobraževalne organizacije že razgrnile svoje načrte in povabile k sodelovanju krajane in organizacije združenega dela. Priznanja pedagoškim in kulturnim delavcem, ki so na tem področju že veliko storili, pomenijo torej spodbujanje, nov vzgib v nenehnem spreminjanju starega v novo.

šolske otroke. Na svoja besedila je skomponirala okrog dvesto otroških pesmi, več glasbenih pravljic in scensko glasbo k lutkovnim in gledališkim igram za otroke. Ustvarila je domišljeno in izvržno zbirko malih improviziranih glasbenih instrumentov, ki je notranje sistematično urejena in vsebuje več sto primerkov. Napisala je več strokovnih pedagoških člankov in publikacij.

Celotno ustvarjalno delo tovarišice Mire Voglarjeve je usmerjeno k vsestranskemu oblikovanju in kultiviranju osebnosti, s posebnim poudarkom na razvijanju ustvarjalnih sposobnosti otrok in vzgojiteljev.

Hrabroslav Premelj

France Demšar

TRUDA ŽOHER-DURJAVA je prejela Žagarjevo nagrado za uspešno 30-letno pedagoško delo na različnih področjih.

Truda Žoher-Durjava je diplomirana ekonomistka in visokošolska učiteljica na višji pravni šoli v Mariboru, prej pa je 25 let poučevala na ekonomski šoli v Mariboru.

Njeno delo je bilo sistematično, jasno, metodično dognano, natančno in prepričljivo. Odlikovala se je po izredno poudarjeni objektivnosti, pravičnosti do učencev, zaradi česar so jo dijaki spoštovali in je imela na mladino velik vpliv. Do učencev je bila stroga, toda njen odnos je bil neposreden, tovariški in demokratičen.

V letih 1969—1971 je predavala tudi na Pedagoški akademiji v Mariboru, in sicer učni predmet ekonomika podjetij. To je bil pravzaprav začetek njene visokošolske poti. Pot jo je za leto dni pripeljala tudi v Ljubljano, kjer se je ob koncu leta 1974 zaposlila na dopisni delavski uni-

verzi »Univerzum« v Ljubljani kot direktorica izobraževalnega centra. Posebno vztrajna je bila pri iskanju novih oblik izobraževanja po tako imenovani daljinski oziroma dopisni metodi ter pri tem skupaj s sodelavci uvajala nova izobraževalna področja. Pomemben je njen prispevek k izobraževanju naših delavcev na začasnem delu v tujini, še zlasti v Berlinu, Stuttgartu in Frankfurtu. Leta 1975 je postala visokošolska predavateljica na višji pravni šoli v Mariboru, pa tudi na pedagoški akademiji in kasneje na mariborskem oddelku srednje politične šole pri CK ZK Slovenije.

Truda Žoher-Durjava je tudi avtorica številnih učnih pripo-

Mira Voglar

Maksa Kalin

močkov, učbenikov, skript in brošur. Napisala je skripto iz ekonomske geografije, učbenik Ekonomika SFRJ, ki je bil že večkrat ponatisnjen, metodično-didaktična Navodila k učbeniku Ekonomika SFRJ, priročnik Osnove samoupravljanja in gospodarjenja v OZD in sodelovala s članki v pedagoško-andragoški publicistiki.

SUZANA ŠOSTER, BOŽO KOS, FRANCE DEMŠAR in MAKSA KALIN, strokovni in pedagoški sodelavci Vesele šole Pionirskega lista, so prejeli nagrado za sodelovanje v tej »šoli«, ki že več let zelo uspešno dopolnjuje in razširja program, in se prilagaja potrebam in interesom šol in učencev.

Vesela šola je vsebinsko in organizacijsko zasnovana tako, da s pestrimi oblikami dela na različnih področjih spodbuja organizirano dejavnost učencev osnovnih šol in prinaša osvežitev v učno-vzgojni proces.

Vključevanje učencev v Veselo šolo je neposredno in aktiv-

no, zato razvija interese učencev in povečuje število aktivnih udeležencev od 3. do 8. razredov osnovnih šol Slovenije, katerim je Vesela šola namenjena.

Vsebina in organizacijska shema dajeta učencem in šolam velike možnosti neposrednega sodelovanja z okoljem in delovnimi organizacijami, kar še posebej prispeva k uresničevanju poklicnega informiranja in usmerjanja.

TREM ŠOLAM ŽAGARJEVA PRIZNANJA

GIMNAZIJA V ČRNOM-LJU je prejela Žagarjevo priznanje zaradi bogate vzgojno-izobraževalne dejavnosti v na-

Truda Žoher-Durjava

jrevnejšem območju Slovenije pred vojno, zaradi delovanja med NOB, zaradi organizacije srednjega šolstva v okupirani Sloveniji, zaradi razvijanja tradicij NOB ter zaradi izobraževanja strokovnjakov in samoupravljalcev za sedanjí čas.

Gimnazija v Črnomlju, zdaj osrednja vzgojno-izobraževalna organizacija Bele krajine, je začela svojo pot kot meščanska šola leta 1935. V letih 1941—1945 je v polni méri izpolnila svoje revolucionarno poslanstvo: veliko učencev je bilo partizanov, učno osebje pa je delovalo v odborih OF in drugih odborih in organizacijah, učitelji so bili odgnani v taborišča in ječe. Po osvoboditvi Bele krajine že leta 1943 je postala prva partizanska gimnazija v Sloveniji, ki je začela delovati na osvobodjenem območju v težkih delovnih razmerah z novimi učnimi načrti, ki jih je prevečala naša zmagovita revolucija. Kot taka je bila verjetno edini primer v okupirani Sloveniji in morda celo v okupirani Evropi. V letu 1944 se je partizanska gimnazija primenovala v realno gimnazijo Otona Župančiča. V istem letu je doživela svoj ognjeni krst, saj so jo okupatorji požgali ob vdoru v Črnomelj, da bi tako dokazali svoje ogorčenje: gimnazija je bila žarišče vzgajanja novih revolucionarnih pokolenj.

Ves poveljni čas in tudi danes ohranja gimnazija v Črnomlju borbene tradicije svoje predhodnice pri izobraževanju prihodnjih samoupravljalcev in strokovnjakov za naše gospodarstvo.

OSNOVNI ŠOLI VUZE-NICA so podelili Žagarjevo

priznanje za široko in vsestransko vzgojno-izobraževalno dejavnost in uspehe pri podružbljanju vzgojno-izobraževalnega dela in za sodelovanje z zamejskimi Slovenci.

Ta vzgojno-izobraževalna delovna organizacija je s svojo aktivnostjo ustvarila v krajevni skupnosti vzgojno-izobraževalno, delovno in duhovno središče, v katerem so se združili vsi dejavniki s področja vzgoje in izobraževanja. Njeni uspehi pri podružbljanju šole so vidni predvsem na področju prostovoljnih dejavnosti učencev, v njihovih organizacijah in društvi ter v povezanosti teh z družbenimi dejavniki in predvsem z delovnimi organizacijami v kraju in občini. Šola se posebno odlikuje na področju delovanja pionirske zadruge, koroške likovne kolonije mladih, pri delu pionirske hranilnice in delovanju šolskih športnih društev.

OSNOVNA ŠOLA Z ITALIJANSKIM UČNIM JEZIKOM DANTE ALIGHIERI IZOLA je prejela Žagarjevo priznanje za izredno obsežno in kakovostno opravljeno delo, za prizadevanja, dosežene uspehe in za izreden vpliv svojega dela na družbeno življenje, demokratičnost in sodobnost metod in tehnik pedagoško-didaktične prakse.

Šola je že po tradiciji tesno povezana z družbenim okoljem, v katerem živi in dela. Ima veliki ugled, ker je znala vzgojiti rodove učencev na temelju bratstva med pripadniki italijanske narodnosti in slovenskim narodom in na marksističnih temeljih naše družbe. Svoje kulturnometniške dejavnosti je razvila do take ravni, da je bila vabljena tudi na razne mednarodne kulturne manifestacije, akademije, srečanja in slavnosti. Stalna udeležba učencev te šole na festivalu v Tolentinu je rodila tesno sodelovanje med občino Izola in Tolentino, na katere se navezuje vrsta pobud, ki vključujejo tudi učence šole Vojke Šmuc, učence slovenske šole iz Trsta in hrvaške skupnosti iz Molise. Za igrico, ki so jo učenci napisali in izvedli, so prejeli prvo nagrado na tekmovanju italijanskega gledališča iz Reke, učenci pa so dobili tudi največ priznanj in nagrad v atletskošportnih tekmovanjih, ki jih je organizirala italijanska unija za Istro in Reko. Slavnostne, spominske in informativne radijske oddaje o šolskem življenju dosegajo po kakovosti že skoraj poklicno raven. Zadnje čase je začela šola uvajati študijsko in raziskovalno monografsko delo; temu sledijo razprave, razstave in publikacije, ki jih pripravljajo učenci in učitelji v sodelovanju s strokovnjaki delavci, delovnimi organizacijami in posameznimi občani. Šola je od leta 1978 celodnevna.

Njen delovni teden se začne s skupščino učiteljev in učencev, na kateri samoupravno ocenijo opravljeno delo in se dogovorijo o načrtih za nadaljnje delo. Vzorno in ustvarjalno sodeluje tudi s šolo Vojke Šmuc.

Žagarjeve
nagrade
in priznanja
1981

PRED 39 LETI

27. marca 1942 je na Rovtu pri Crngrobu izdan in obkoljen padel po hudem boju Stane Žagar s štirinajstimi tovariši. V spomin nanj, na zgledega pedagoga in sposobnega političnega delavca ter partizanskega poveljnika, ki je vse svoje življenje posvetil študiju, delu in boju za ideale, spreminjanju naroda, družbe in sveta, podeljuje Izobraževalna skupnost Slovenije vsako leto prosvetnim delavcem — posameznikom in kolektivom posebne nagrade in priznanja.

Kdo je bil Stane Žagar

● Vse svoje sposobnosti in življenjske moči je posvetil boju za osvoboditev in lepše življenje delovnih ljudi, zato še vedno živi v njihovem spominu kot komunist, katerega besede o enakopravnosti med ljudmi se nikoli niso razlikovale od njegovega ravnanja in delovanja.

● Bojeval se je za svoje ideje o tem, da je sleherni človek dolžan delati in da mora imeti enake možnosti pri izrabljanju narave in tehnike ter enake možnosti za urejanje odnosov v družbi.

● Zameril je tistim učiteljem, ki so hoteli »da njihovi učenci použijejo vse, kar so jim oni nametali v grobo stesane jasli«.

● Prizadeval si je dajati mladim in odraslim čim širše znanje in jih hotel vzgojiti v aktivne bojovníke proti narodnemu zatiranju, razrednemu izkoriščanju in brezpravnosti pa tudi zaostalosti na gospodarskem, političnem in kulturnem področju.

● Zavzemal se je za novo, delovno šolo, ki bi zajemala čim več snovi iz neposrednega dela in življenja in učence usposabljala za delo in uveljavljanje humanih družbenih odnosov.

● Zavedal se je, kako neposredno sta povezani in soodvisni šola in družba; vedel je, da ne bo nove šole brez nove družbe, zato se je hkrati za novo šolo treba boriti tudi za novo družbeno ureditev.

● Napredna šola je dolžna vzgojiti učence v odločne borce za narodno in socialno osvoboditev, nova, socialistična družba pa bo dala šoli vse možnosti za vzgojo otrok kot resnično svobodnih mladih ustvarjalnih osebnosti.

● O družbenih teorijah pa je menil takole: »...le življenje je ona knjiga, ki govori resnico brez ovinkov in umetnih omam...«

(Iz zapisa Ivana Križnarja o liku Staneta Žagarja)

Knjige, brez katerih ne moremo

S posveta Učbeniki za književnost v srednjih šolah

svetu in v slovenskem duhovnem utripu. Šolska estetsko-literarna vzgoja ne zajema zgolj slovenske oziroma jugoslovanske literature, ampak tudi svetovno: ali v prevodu ali v izvorniku (pri pouku tujih jezikov). Z estetsko vzgojo je vezana na današnjo kulturno stvarnost (filmsko, gledališko).

Estetsko-literarna vzgoja ni preprosto opravilo. Za uspešnost je treba izpolniti veliko pogojev: učiteljeva občutljiva umetniška in družbena zavest, obsežno obvladovanje literarnih in estetskih po-

javov, čut za sodobno duhovno pretakanje idej, miselnost in pogum, stalno upiranje klisejskemu ali dogmatičnemu in avtoritativnemu mišljenju, skratka, na znanju in vedenju je treba oblikovati vsebinsko bogat odnos do vseh literarno-estetskih pojavov. V sodobnem svetu je pri vsaki vzgoji, zlasti pa pri tisti, ki se ukvarja z umetnostjo, potrebno, da ima posredovalec ob teh lastnostih, o katerih smo govorili, še voljo, da mladini izostri sposobnosti življenjskega dojemanja vseh pojavov okoli sebe. Povezovanje teorij z razredno ali kakršnokoli prakso je tudi za literarno vzgojo edino uspešno početje.

Silvo Fatur

VODILO ZA DELO

Z novim učbenikom Književnost I, ki skuša učence sistematično, kronološko-razvojno popeljati skozi vsa obdobja svetovne književnosti (od starega orientala do 20. stoletja), bo dana trdna osnova za uvajanje novih delovnih oblik, ki so zlasti vprašanje učiteljeve organizacije dela. Ob množici informacij, s katerimi nas nenehno zasiplje čas, mora učitelj resnično postati predvsem organizator dela; njegova prva naloga res ni več posredovati dejstev, marveč sistematizirati, urejati. Ob tem mora učenca navajati in navaditi na samoizobraževanje, ki ga zahteva in ga bo še bolj zahteval čas in razvoj v njem. Učbeniški komplet za slovenščino bo to omogočal. Same se bodo ponujale oblike individualnega dela, dela v dvojicah, skupinskega dela, tudi seminarskih obravnav — ne da bi pri tem mislili na kdovekako visoko spoznavno raven, saj bodo vsakršne omejitve delo močno poenostavljale, ponekod tudi hromile. Vodi pa nas mora prepričanje, da je tisto znanje, ki si ga pridobimo s svojo poglobljeno dejavnostjo, vrednejše in zlasti trajnejše. Memoriranje je v veliki meri zadeva preteklosti. Notranja diferenciacija in individualizacija pouka pa sta nujni, saj s prehodom na usmerjeno izobraževanje nepreklicno ukinjamo podedovano zunanjo diferenciacijo, ki je že na začetku nedemokratično razvrščala mlade ljudi na gimnazijce, na učence drugih štiriletnih in na učence poklicnih šol. V slehernem oddelku se bodo znašli tudi bolji in zelo nadarjeni učenci in le-te bo moral učitelj posebej angažirati — v korist njim in družbi.

Delovni zvezek bo ponudil velike možnosti za to, usmeril jih bo učbenika tudi k drugim virom znanja — vse to pa bi se moralo pozitivno zrcaliti tudi pri nadaljnjem delu v razredu. Poseben problem pri tem je še problem motivacije za delo, ki je v eksteriornosti našega življenja vsekar je trd oreh. Res pa je, da človek ubija, če mora početi zmeraj isti in na zmeraj enak način. Ključno vprašanje motivacije za delo v je torej, kako se lotevati dela zmeraj nove načine. Stereotipni zgradbi učne ure so zagotovo pravi, živela stvar. Kako delati drugače ne da bi zanemarjali stopnje, ki so spoznavnim procesom imanentne, je seveda zlasti vprašanje učiteljeve pedagoške ustvarjalnosti. Tu je obsežen prostor za učiteljevo ustvarjalno-pedagoško svobodo. Učitelj slovenščine bo s svojim poznavanjem književnosti, ki je izumila toliko različnih motivacijskih prijemov, zagotovo laže znašel. Pomislite na sintetično analitično zgradbo kombinacijo obojega, okvirno zgradbo, vstop v središče stvarnosti, retrospektive vseh vrst itd. Vse se da s pridom uporabiti tudi različne zgradbe posameznih učnih ur ali pa sistema učnih ur, ko nam ga vsili obsežnost posameznega poglavja učne snovi. Kljub vsemu pa bo moral učitelj posamezne učne snovi obdelati zdaj le na formativni ravni, kdaj drugodisti poglobljeno, analitično, kdaj bo pozoren predvsem na sporočilo, drugič spet bolj na slobo ali na zgradbo. Za vse to bo moral v učbeniku dovolj vsaj nakažati izhodišč in zgledov.

Alenka Kozinc

TEMELJITA PRIPRAVA NOVIH UČBENIKOV

Poudarila bom le nekaj temeljnih izhodišč in načel ob načrtovanem didaktičnem kompletu za 1. in 2. leto skupne vzgojno-izobraževalne osnove:

— v prvi fazi priprave bo nastal učbeniški komplet, pozneje še drugi elementi didaktičnega kompleta (zvočni zapisi, prosojnice itd.), vendar šele po preskusu osnovnega gradiva v praksi;

— odpraviti je treba neenotnost vzgojno-izobraževalnega procesa s tem, da smo v učbenikih zajeli le ozek izbor besedil, določenih in obveznih po učnem načrtu; s tem smo hoteli dodatno preusmeriti učence na druge vire informacij;

— z vajami in nalogami v delovnem zvezku, ki so zbrane v tri

zlične poklice. V vseh programih je slovenski jezik s književno vzgojo vsebovan kot splošno izobraževalni predmet, in sicer s 35 urami; zlasti v programih za pedagoško in družbeno-jezikovno usmeritev pa tudi kot strokovnoteoretični predmet.

Tako imenovano jedro učnega načrta za slovenski jezik je enotno za vse učence. Grajeno je v tematskih problemskih krogih (7 za 3. leto, 6 za 4. leto). Po vsebini je učni načrt vezan na umetnostna besedila 20. stoletja. Obenem je zaželeno, da ob vsaki tematski enoti upoštevamo tudi sodobne družbeno-politične vidike.

Predlagamo, da se pripravi zasnova učbeniškega kompleta, ki

Mihael Glavan

SAMOSTOJNO PO POTI IZOBRAŽEVANJA

Učni načrt v zadnjih dveh letih usmerjenega izobraževanja je zasnovan tako, da omogoča sodobnejši, dinamičnejši pouk književnosti. Kljub taki zasnovi bo pri uresničevanju nastalo veliko težav, ki jih bo treba rešiti pri interpretaciji besedil in pri opirali pri sintezi na koncu. Tak strokovni uvod bi tudi omogočal učencem hitro vkapljanje besedil v časovni razvoj književnosti, iz katerega smo pri interpretaciji besedilo začasno osamili. Posamezna besedila bi morala biti še dodatno opremljena s kratkimi vprašanji ali iztočnicami za interpretacijo. Učencu učitelju so bile v veliko pomoč tudi ustrezne preglednice zbirk prvih ali različnih izdaj. Predelave v druge umetnostne oblike (npr. dramatizacije, scenariji, likovne upodobitve, uglasbitve, politične propagandne predelave ipd.). Raznovrstne možnosti ne bodo še odkriti.

Poleg takega učbenika menimo, da je nujno potreben tudi temeljit priročnik za učitelja, ki naj bi bil predvsem metodičen pa tudi strokovne narave. Zasnova takega priročnika ni preprosta. Ker ne želimo uniformiranega in faktografskega pouka pa tudi ne fragmentarno razdrobljenega, se mi zdi potrebno, da bi tak priročnik vseboval vsaj dvoje. Najprej metodična navodila za delo s posameznimi besedili. Tu je zlasti pomembno, da bi bili kolikor mogoče objektivni, a vendarle tudi kritični prikazane različne metode in tehnike interpretacije določenega besedila, tako da bi bilo jasno razvidno, da k istemu cilju pelje več poti.

Drugi zelo potreben del priročnika je izčrpana bibliografija priznanih del s področja književne stroke v ožjem pomenu in metodike književnosti. Učitelj bi se tako laže oborožil s strokovno literaturo in izgubil manj časa za svoje strokovno izpopolnjevanje.

Franček Bohanec

LITERARNA VZGOJA NAJ BO ŽIVLJENJSKA

O literarni vzgoji ni moč razmišljati, če ne upoštevamo dveh stvari: literature in človeka, ki ga z literaturo seznanjamo, mu pomagamo spoznavati svet okoli sebe, ga duševno razvijati in duhovno krepiti, skratka iz njega, iz mladega človeka, gnesti osebnosti, ki se bo osebno in družbeno vključevala v skupni tok ustvarjanja, se pravi, vzdrževanja in razvijanja temeljnih pogojev za človekov in človeški obstoj, za dviganje stopnje tega razvoja do mere, ko človek ohranja in spreminja svoj telesni in duševni obraz. Literatura, mislim beletrija, ima v sebi vse prvine, ki so kot hrana potrebne rasti osebno čutno-čustvenih, intelektualnih, domisljajskih dejavnosti, a hkrati moralno-etičnih, antropološko-socialnih, skratka — humanističnih. Iz takšnega kota smo že opredelili izobraževalno-vzgojno smer: literatura ni samo nekaj, kar naj mlad človek spozna, literatura je več: v njej so tiste silnice, ki se spajajo z bralcem, v njej iščemo idejne in estetske razsežnosti. Te pa so vez s celotnim družbenim položajem.

Beletrija ima v sebi katarzično moč, da sprošča nezavestno, podzavestno in zavestno psihično življenje, tudi intelektualno, da človek po literaturi spozna svoje duševne spopade, simbolične in

alegorične prvine dajo človeku zagon za duševne napore, za očarljivo zrenje doslej nevidnih novih svetov in možnosti. Temeljno načelo literarne vzgoje pa je vendarle to, da oblikuje človeka kot enovito v osebnost v konkretnem svetu bivanjske, družbene in osebne resničnosti. Seveda, ne kot objekt, ne kot predmet utilitaristične volje, a tudi ne kot pojav zunaj življenjskega ritma, časa in prostora.

Iz tega vodila literarne vzgoje je prav, da poskušamo oceniti, kaj imamo — ob veliki zakladnici besednih umetnin kot pomoč za literarno vzgojo, ki bo življenjska. Največja pomagala so nedvomno strokovno-znanstvena dela s področja literarnih ved, filozofije, estetike, sociologije, psihologije, kulturologije itd.

V literarnih vedah (predvsem v kritiki) pa se je v zadnjih desetletjih veliko premaknilo. Novosti, čeprav ne dovolj prodorno in hitro, so vdrle tudi v estetsko-literarno vzgojo. Po sočasnosti literarnih ved in znanstvenih tokov merimo posodabljanje, živost, moč, uspešnost, življenjskost literarne vzgoje.

Današnja literarna vzgoja, če jo gledamo z vidika idejne in estetske razsežnosti, je še vedno pod vplivom pluralistične situacije, ki je značilna za ta trenutek v

zahtevnostne stopnje, smo dali možnost za notranjo diferenciacijo, ki je potrebna glede na različne zmožnosti in zanimanje učencev;

— v tem učbeniškem kompletu je posebno poudarjena usmerjalna in informativna funkcija. Avtor učbenika Književnost I. Silvo Fatur in Vera Gregorčeva, ki je napisala delovni zvezek, sta iskala, kjer je bilo le mogoče, povezavo z drugimi predmetnimi področji, predvsem z različnimi področji umetnostne vzgoje;

— učbenik je poskusni in ga bodo leto dni spremljali v praksi; izpopolnjen bo po ugotovitvah in predlogih iz te spremljave.

Za pripravo učbenikov književnosti za 3. in 4. razred srednjih šol so bila sprejeta tale izhodišča:

Po tretjem letu usmerjenega izobraževanja se končujejo programi za poklice četrte stopnje zahtevnosti, po četrtem letu pa za poklice pete stopnje. Gre torej za zelo heterogeno skupino učencev, ki se pripravljajo na ra-

bo vseboval:

— temeljni učbenik — besedilo naj bo izbor umetnostnih besedil z minimalnim številom podatkov za opredelitev in osvetlitev. Potrebna pa je bogata metodično-didaktična oprema z več rekonstruktivnimi nalogami in vprašanji za ponavljanje in utrjevanje obdelanega pa tudi nalogami, ki naj pomagajo učencem pri spoznavanju nove vsebine;

— ob tematskih krogih predvidenih v učnem načrtu, naj bi pripravili še učbeniško gradivo, z minimalno didaktično opremo, a zato strokovno poglobljeno. To bi bili snopiči esejev ali podobnega gradiva na tematske kroge, ki bi ob nalogah navajali učence na razne oblike poglobljanja znanja, na individualno delo, ob metodah projektnega pouka in v povezavi z drugimi predmetnimi področji, na seminarsko delo itd.;

— druga učna sredstva in literatura (demonstracijska, za individualizacijo, nove izdaje Kondorja itd.

— priročnik za učitelje.

Lutka ni igrača

Lutke bi morale dan na dan živeti z otrokom

Pred seboj imam tanek, a vendar bogat prospekt o sklepih prireditvi 11. srečanja slovenskih lutkarjev v Trebnjem. Listam po njem. Ob skicah in zapiskih, ki jih delala med predstavami med lutkarskim KAZIPO-OM, spet podoživljam vse, kar sem v tistih dneh lepega doživela v Trebnjem.

Srečanje lutkarjev je bilo nekakšen celosten prerez tehnologije lutk in zato tem bolj bogato. Dela sem lutkovne predstave, ki so bile enkratno doživetje. Vsi nastopi, od poklicnih lutkovnih gledališč do amaterskih skupin, me navdajali s ponosom, da Slovenci imajo kaj pokazati in da lahko brez najmanjše zadrege gostovat kamorkoli po svetu. Selektor letošnjega srečanja Kump je imel srečno roko. Posrečilo se mu je prikazati različne in tehnološko napredne lutke. Nam ljubiteljem lutk, dela največ težav. Tovrstne literature je premalo. Res je, da je objavljeno po drobcih v reviji LUTKA, a to ne zadostuje.

Všeč mi je bilo to, da smo mentorji po vsaki predstavi potekali za kulise in se sami prepričali, kako je lutka izdelana. Tako smo se neposredno spoznavali s tehnično platjo lutke. Moram priznati, da niti slutila nisem, da je lahko toliko izvedb, toliko tipov lutk.

Razprave na lutkovnem KAZIPO-UTU, ki so bile po predstavah, so potekale v znamenju iskanja novega, v spodbujanju svoje ustvarjalnosti in v iskanju izvirnosti. Vemo, da je lutka poseben tip gledališča, ki ima izredno hvaležno občinstvo. Zato bi morale lutke živeti z otrokom dan na dan in ne le ob enoletnih prireditvah ali pa ob raznih srečanjih. Srečanje z domišljijami svetom lutke otroka pogati in ga že od malih nog navaja na gledališčno, ga kultura in mu vsaja kal prihodnje potrebe po gledališki kulturi. Žal, marsikje to pozabljamo in

veliko otrok zamudi ta začetni trenutek, ki je morda usoden za vse življenje. Želja po gledališču, ki človeka čustveno in hkrati racionalno oplaja, splahni. Človek kratko malo ne čuti potrebe po nobeni obliki gledališča.

Vse prepočasi se prebujajo lutkovne dejavnosti pri nas, tudi na Primorskem. Morda je krivda v tem, da še ne vrednotimo dovolj dejavnosti lutkovnega krožka na šoli. Pozabljamo, da je lutkovna dejavnost lahko sinteza skupnega dela, dramske, glasbene, likovne dejavnosti in še marsičesa drugega v šoli. Lutkovnega krožka ne bi smel voditi le en ali dva člana kolektiva. Uspeh bo, če se bo vsa to dejavnost zavzemalo več ljudi, strokovnjakov na raznih področjih, ki bi sočasno oblikovali predstavo. Lutkovne predstave niso le lutke. To je sicer osnova. Nič manj pomembne niso animacija lutke, režija, skladnost barv, ki je tudi svojevrstna govorica, živa glasbena spremljava, petje in scena.

Vemo, da ima lutka svoj svet. Ko se stvar konča, nastopi. Zato lutka ne more biti posnetek življenja. Živi svoje življenje v naši zavesti, v ideji, ki jo lutka hoče povedati. Svet lutk ni strogo racionalen. Iskati mora neko sporočilnost in njena animacija mora sprožati asociacije, domisljijo in vsestransko bogatiti.

Se mi, odrasli, ne glede na starost, radi zbežimo iz vrtine življenja in se zatečemo v sanjski, pravični svet lutk. Kaj šele otroci!

Zakaj ne oživljamo bolj množično lutkovne dejavnosti po šolah?

Ne bi smelo biti šole, ki ne bi imela lutkovnega krožka. Za začetek bi bilo dovolj HOTETI. Nekdo, iz učiteljskega kolektiva, ki ima veselje za lutke, bi pa prevzel in vse drugo bi potekalo zelo hitro. Izkušnje kolegov, seminarji, ki jih organizirajo Zveze kulturnih organizacij po obci-

nah, bi pripomogli k dvigu in rasti lutkarske dejavnosti po šolah. V Sloveniji imamo vrhunske strokovnjake, ki delujejo na lutkarskem področju in so pripravljeni ob vsakem trenutku vsakomur pomagati.

Res je, da je v šoli vedno manj časa za prostostne dejavnosti, še posebno za izdelovanje lutk, ki zahteva izredno veliko dela in časa. Kaj pa ko bi se povezali z domovi upokojencev? Tam je veliko žensk, ki bi rade pletle, šivale, veliko moških, ki bi reševali

prodirala v njegov svet in mu hkrati v nevsiljeni obliki nekaj sporočala.

Amaterski lutkarji želimo resnično in iskreno pomoč strokovnjakov. Le tako bomo rasli, se množili in delovali. Zelo zgrešeno bi bilo, če bi naše delo pobili z ostro kritiko, ki bi prej dušila kot gradila. Smo za odkrito spodbudno besedo, saj le tako bomo uspešno delovali. Lutkovna dejavnost zahteva tudi čas, da rodi sadove.

In še to: če bodo tudi naši

tudi tehnično plat izdelovanja lutke.

V Novi Gorici je ta oblika sodelovanja že oživela. V Domu upokojencev v Novi Gorici izdelujejo lutke, za zdaj ročne. In če bi imeli tehnologa, bi ti pridni varovanci naredili še veliko novega. Lutkovni mentor se lahko že zdaj poveže z njimi in po določenih osnutkih naredijo lutke. Lepo, kaj? Starejši ljudje radi delajo in ustvarjajo, mladi pa bi uživali v gledališču lutk! Izrabimo to možnost in tako omogočimo dvojno srečo.

Letošnji 11. srečanje slovenskih lutkarjev v Trebnjem je dalo novih spodbud. Pokazalo je, kje smo, kaj moramo še narediti, da bo naša lutka, res svojevrsna, otroku razumljiva, še uspešneje

medij, kot so radio, televizija, časopisje in drugi, našli več časa tudi za lutke, bi ta dejavnost bolj celostno napredovala in bi tudi po šolah, v vzgojno-varstvenih organizacijah in drugod lutkarstvo bolj zaživelo. Lutkovne predstave bi morale vključiti v svoj repertoar tudi razna gledališka srečanja, kot je Borštnikovo, Goriško in Kranjsko. In zakaj ne bi podeljevali uspešnim lutkarjem plakete, značke in drugih enoletnih priznanj za vso Slovenijo? Predlog je za Linhartove plakete in jubilejne značke.

Menim, da bo naše lutkarstvo, ob skupnem prizadevanju vseh, ki to hočemo in želimo, resnično zaživelo v vsej svoji sporočilni odmevnosti.

VIDA BLAŽKO

Razstava »Levstikovi nagrajenci«

Ob mednarodnem dnevu mladinske knjige (2. april — rojstni dan H. Ch. Andersena) in ob 150-letnici rojstva Frana Levstika prireja Pionirska knjižnica v Ljubljani s sodelovanjem založbe Mladinska knjižnica v Ljubljani s sodelovanjem založbe Mladinska knjiga in Kiparskega oddelka Centra za kulturo mladih knjižno razstavo »LEVSTIKOVI NAGRAJENCI«.

Razstava je namenjena učencem osnovnih šol, pedagoškim delavcem in ljubiteljem dobre mladinske knjige. Ogledate si jo lahko od 2. do 15. aprila 1981, vsak delavnik od 9. do 18. ure. Tedaj ko bo razstava, bo tudi več prireditev za mladino.

Godalni komorni ansambel Domžale

Vabljen kulturni dogodek

Četrta revija mladih glasbenikov

Spomladi je tudi v glasbenih šolah vse živo. Učenci in učitelji želijo predstaviti znanje, pridobljeno s pridnim delom. Vrste se prireditve za prireditvi, čisto interni nastop se prepleta z republiškim, učenci tekmujejo ali pa nastopajo kar tako. Pred kratkim je bilo republiško tekmovanje glasbenih šol, po tem so se v mnogo glasbenih šolah zbrali dobri prijatelji, poslušali najuspešnejše, jih pogostili in morda nagradili s skromnimi priznanji. Izredno lepa poteza, ki jo drugod, kjer se zbira in deluje mladina, verjetno vse premalo posnemamo.

Eno izmed srečanj, ki jih glasbeno šolstvo načrtno goji, so tudi regijski koncerti učencev. Društvo glasbenih pedagogov Ljubljane, Zasavja in Notranjske je svojo revijo mladih glasbenikov letos pripravilo že četrto zapored. Učenci klavirja, violine, čela, flavte, blokflavte, solopet-

ja, kitare, harmonike in trobente pa v raznih komornih in orekstrskih zasedbah so pripravili nastope v Slovenski filharmoniji v Ljubljani, v Narodnem domu v Logatcu ter v Sindikalni dvorani v Litiji. Nastopili so učenci 12 glasbenih šol s tega območja in akademije za glasbo. Pokrovitelj je bila konferenca osnovnih organizacij sindikata Titovih zavodov Litostroj.

Nemara ne kaže vnovič posebej poudarjati pomena takih srečanj za učence in njihove učitelje, saj je bila vrednost ter prireditve že večkrat ugotovljena. Velja pa spomniti, da so tovrstna glasbena srečanja skoraj zmeraj vabljen kulturni dogodek v kraju, ki privabi poslušalce vseh starosti, praviloma se jih udeležujejo tudi vodilni predstavniki kulturnega in družbenopolitičnega življenja v občini. Nemaokrat se dogaja, da je taka prireditev v posameznem kraju tudi spodbuda za združevanje denarja,

namenjenega za nakup šolskih glasbenih instrumentov in podobno. Seveda je vpliv in odmev regijske prireditve v kakem kraju veliko odvisen od zavzetosti tamkajšnje glasbene šole in to se je pokazalo tudi ob letošnjih prireditvah.

Z letošnjimi tremi nastopi 4. revije je bil sklenjen prvi krog prireditev na območju Društva glasbenih pedagogov Ljubljane, Zasavja in Notranjske, zvrstili so se vsi kraji, kjer na tem območju delujejo glasbene šole. Drugi krog, ki se bo začel prihodnje leto s 5. revijo, bo gotovo še bolj skušal razviti in poudariti povezanost glasbenega šolstva z združenim delom, naprej gojiti dobro izkušnjo, da je revija vsako leto posvečena družbenim dogodkom tistega leta ter pomembnemu kulturnemu delavcu ali obdobju naše kulturne ustvarjalnosti. J. S.

Pedenjped

Da bi prispevala k vzgoji pedagoških otrok in hkrati pomagala vzgojno-varstvenim organizacijam pri nakupu dobrih igračk, slikanic in vzgojnih pripomočkov, je odprla Mladinska knjiga v svoji poslovalnici na Miklošičevi cesti v Ljubljani nov prodajni oddelček Pedenjped. Na novem vzorčnem oddelku je zbranih več izdelkov, ki jih na tržišču zaradi pomanjkljive organiziranosti trgovske mreže doslej ni bilo mogoče dobiti.

Na sorazmerno majhnem prostoru, ki je prava paša za oči, bodo našli svoj prostor tudi izdelki, ki so jih naredili otroci sami pri igri v vrtcih. Najpovemo še, da bodo sodelavci tega oddelka pri svojem delu upoštevali mnenja strokovnjakov Zavoda SRS za šolstvo na področju predšolske vzgoje, ki že dolgo skrbijo za ustrezne, strokovno ocenjene otroške igrače.

Oddelček Pedenjped je obiskovalcem na voljo od 13. marca dalje. Obiščite ga!

Novosti, ki zbujaajo zanimanje

Republiški tečaj za glasbene učitelje in zborovodje

Glasbena vzgoja v naših osnovnih šolah ni enotna, saj kot vemo, še vedno nimamo učbenika zanjo. Prav tako je z učbenikom oziroma priročnikom za zborovodstvo in vodenje Orffovega orkestra. Še najbolj je poskrbljeno za pouk blok flavte (N. Tomšič: Vesele note I., II.), ki pa sodi v program glasbenih šol.

Tako je odnos do glasbe, znanje o njej in usposobljenost, kako to znanje podajajo, pri različnih učiteljih različna, kot so različne tudi njive naravne dispozicije za glasbeno izobraževanje.

Učitelji, razredni ali glasbeni, ki vodijo na šolah pevske zборе in Orffove skupine kot svojo delovno obveznost, po dogovoru ali pa preprosto iz veselja do glasbe, naletijo pri svojem delu na kopico težav in neznank. Da problem res so, je ponovno razkril letošnji seminar, namenjen učiteljem glasbe na osnovnih šolah in zborovodjem otroških in mladinskih zborov. Obiskalo ga je 165 udeležencev (iz četrtnine slovenskih šol) s tako izobrazbo z osem učiteljev ima ZGBI, devet pedagoško akademijo, 65 pedagoško akademijo — oddelek za glasbo, 14 je bilo učiteljev razrednega pouka, trije so diplomirali na akademiji za glasbo, sedem pa na oddelku za muzikologijo filozofske fakultete. Deset seminaristov, ni dalo podatkov o svoji (glasbeni) izobrazbi.

Na seminarju je bilo tudi 34 slovenskih učiteljev in zborovodij iz Avstrije, Italije in SR Hrvatske, ki jim je omogočila udeležbo Zveza kulturnih organizacij Slovenije.

Tako veliko število udeležencev in tako pestra sestava po izobrazbi seveda zahtevata večletno

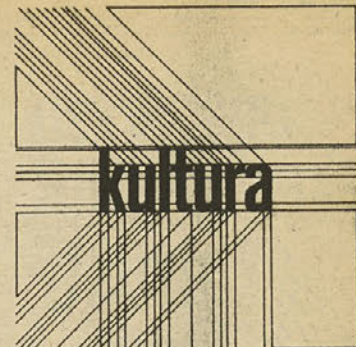

sistematično seminarско delo na več stopnjah. To vedo tudi sedanji organizatorji seminarja: ZKOS, Mladinski pevski festival Celje in Zavod SRS za šolstvo. Tako obiskuje vsako leto seminar približno dve tretjini prejšnjih in tretjina novih mlajših seminaristov.

Tovrstni seminarji so se začeli že leta 1946, ko je France Marolt skupaj z Jurčetom Vrežetom organiziral prvi tak seminar v Celju. Od takrat je vseh 35 seminarjev in tudi letošnjega organizacijsko vodil Jurče Vreže. Sedanja kakovost mladinskega zborovstva na Slovenskem je prav gotovo dosežek teh seminarjev.

Letošnji seminar je bil v Dijskem domu v Kopru, kjer so udeleženci tudi stanovali. Ker ima dom veliko učilnic je lahko potekalo delo v skupinah. Tako je komisija za mladinske pevske zборе pri ZKOS, ki jo vodi Branko Rajšter, sestavila programe za tri stopnje: začetno, nadaljevalno in nadgradnjo zborovodstva.

V prvi skupini, v kateri je bilo približno 70 tečajnikov, so v paralelkah predelovali v glavnem lažje skladbe za otroške in mla-

dinske zборе. Mentorja sta bila Majda Hauptman in Jernej Habjanič. Druga skupina s 60 tečajniki je v paralelkah predelovala nekoliko zahtevnejše skladbe za mladinske zборе. Mentorja sta bila Mirko Slosar in Ciril Vertačnik. V tretji skupini se je zbralo 35 naših najboljših zborovodij; predelovala je najzahtevnejšo literaturo za mladinske zборе. Mentor je bil Branko Rajšter.

Velika pridobitev seminarja je bilo sodelovanje pevcev mladinskega zbora iz Maribora, ki so razdeljeni v tri skupine — dali seminaristom možnost za praktično delo. Novost letošnjega seminarja pa je bil tudi nov način dela, saj mentorji niso predavali frontalno, pač pa so le usmerjali in popravljali teoretična znanja in praktične veščine tečajnikov. Pokazalo se je, da je tak način dela zelo uspešen, saj dviga samozavest zborovodij.

Poleg predelav pesmi, ki jih je uredil Branko Rajšter v že običajno zbirko in jo bodo zborovodje s pridom uporabili pri svojih zbiorih, so bila na seminarju še tale predavanja: prof. Xaver Mayer iz Dunaja (prejšnji dirigent Dunajskih dečkov) je prikazal domiselno in izvirno metodo dela z zborom, prof. Pavel Šivic pa je ob razčlembi več skladb opozoril na smotnost, prenatrpanost, skromnost, kontrastnost itd. klavirskih spremljav k zboru. J. Habjanič je z mladinskim zborom predstavil študij sodobne skladbe v novi notaciji. Skladba, ki jo je napisal Janez Močnik prav za ta seminar, je zbudila pri vseh udeležencih veliko zanimanje. Velika novost je bilo tudi predavanje foniatrije — specialiste dr. Z. Radšel, ki je govorila o fiziologiji, boleznih in higieni glasilk. M. Gobec je seznanil zborovodje s posebnostmi petja pred mikrofoni in z osnovami snemalne tehnike.

Po skupnih predavanjih je potekal fakultativno dvorazredni tečaj blok flavte (N. Tomšič in M. Špur) in tečaj dela z Orffovim orkestrom (I. Virtova). Oba tečaja je obiskovala več kot polovica udeležencev; to dokazuje, kako zelo se zanimajo za tovrstno glasbeno vzgojo v šolah.

Škoda je, da si večina zborovodij ne ureja šolskih notnih arhivov, zato so le-ti povečini zelo skromni. Na letošnjem seminarju pa so si lahko nakupili ali naročili notnih zbirk (Grlice, zbirke MPF, Naši zbori itd.).

Poročilo o seminarju v Kopru lahko sklenem takole: večjih pomanjkljivosti ni bilo, seminar je bil veliko boljši od lanskega. Prizadevanja in priprave organizatorjev so bile torej temeljitejšje. Eden izmed problemov, ki pa še vedno ostaja, je veliko število in precej visoka raven seminaristov v tretji skupini; to pa pomeni, da bo treba dvigniti raven predavanj ali pa jih spremeniti v individualno delo.

Neprimeren čas (21. 1. do 25. 1.), ko so nekatere slovenske šole še imele pouk (Ljubljana, Maribor) sicer ni motil dela na seminarju, saj se je Zavod SRS za šolstvo po svojih enotah dogovoril z ravnateljstvi šol tako, da so se učitelji lahko udeležili dela.

K novim oblikam in programom seminarjev pa bo v prihodnje pripomogla tudi analiza vprašalnikov Pevske zveze Slovenije. Izpolnili so jih zborovodje in v njih opozorili na težave, ki nastajajo v delovnih okoljih pri preskrbi s strokovno literaturo, pri izobraževanju itd.

MITJA GOBEC

vzgoja prosti čas

Kurirčkova pošta potuje

Zveza prijateljev mladine Slovenije temeljna mentorica pionirske organizacije, je v sodelovanju s svetom Zveze pionirjev pripravila tudi letos pestro dejavnost, v kateri bodo sodelovali vsi pionirski odredi slovenskih osnovnih šol vse leto; z njo bodo počastili 40-letnico vstaje jugoslovanskih narodov in 40-letnico ustanovitve OF.

Pester program jugoslovanskih pionirskih iger, ki bo potekal pod geslom »Rastemo pod Titovo zastavo«, naj bi zajel čim več pionirjev. Ena izmed najbolj množičnih akcij pionirjev je prav gotovo kurirčkova pošta, ki je letos — že devetnajstič krenila na svojo pot 21. marca. Spet so pohiteli pionirji s pismom v torbici od javke do javke na vseh petih progah. Obiskovali bodo spominke kraje NOB, se pogovarjali z nekdanjimi borci in se usposabljali za kurirske naloge. Tako bodo izražali svojo zve-

stobo samoupravni socialistični domovini in s seboj ponesli v pismu zapisano obljubo, da bodo še nadalje trdno stopali po Titovi poti.

Pionirji bodo sodelovali tudi na natečaju za najboljše likovne, literarne in glasbene stvaritve na temo narodnoosvobodilnega boja, katerega je razpisal republiški odbor ZZB.

Kurirčkova pošta bo sklenila svojo pot na zboru pionirjev, ki bo v Ljubljani. Izbrana slovenska pionirska delegacija pa bo ob sklepu odpotovala v Beograd, kjer se bo poklonila spomenu tovariša Tita v Hiši cvetja. Naj omenimo še, da bo pred dnevom OF 26. aprila, pohod slovenskih pionirjev, 23. in 24. aprila bo problemska konferenca, na kateri bo sodelovalo 120 pionirjev in povedalo svoja mnenja o predlogu novega načrta za delo pionirske organizacije.

Dober učitelj je vedno z učenci

Več odgovornosti na šolskih izletih

Prišla je pomlad in čas šolskih izletov. Najbrž ne bo šole, ki ne bi namenila športnega dne izletu. Na tisoče mladih obiskovalcev bo hodilo po stezah, ki so bile pozimi bolj ali manj zapuščene in obiskovalo priljubljene vrhove in izletniške točke. Dan, ko imajo učenci izlet, je dan sprostitve tako za učence kot učitelje,

no. Ko »vojaška« odide, najdemo na poti in ob poti uvelo cvetje, polomljene veje, ostanke hrane, polivinilne vrečke, vrečke sadnih sokov in druge odpadke. Starejši se spravijo tudi nad drevesno skorjo in vrezujejo vanjo imena svojih izvoljenk in druge oznake. Čez nekaj dni pride druga skupina, nato tretja in skrunjenje na-

poučimo o marsičem, kar sodi v kulturni odnos do narave. Zlasti pri mlajših je beseda tovarišice edino, kar nekaj velja.

Ze ko napovemo izlet, zahtevamo od učencev, da vzamejo s sobo posebno vrečko, kamor bodo shranjevali olupke, papirčke, vrečke sadnih sokov in druge odpadke ter jih nato odložili na ustreznem mestu. Skrb za čistočo narave in okolja se bo učencem še posebej vtisnila v spomin, če na izletniški točki, ob poti ali na bregu reke organiziramo akcijo čiščenja odpadkov, ki so jih odvrgli drugi izletniki.

Učencem ne smemo dovoliti da bi trgali cvetje. Nekatere vrste cvetja že izumirajo zaradi množičnega uničevanja. Obsidimo početje nekulturnih nabiralcev gob in izletnikov, ki pobirajo vse gobe, ki se jim zdijo neužitne. Lomljenje grmičevja in drevesnih vej moramo prepovedati. Ob tem moramo seveda otroke poučiti, zakaj ravnamo tako. Le tedaj bodo sprejeli opozorila resno in ravnali tako tudi takrat, ko bodo sami. Marsikdo bo tudi starše lahko poučil.

Poskušajmo vplivati na učence, da ne bodo povzročali preveč hrupa. S tem seveda nismo proti mladostni razigranosti in razposajenosti, temveč jo poskušamo le zadržati v znosnih mejah in v skladu z okoljem. Zlasti na osamljenih gozdnih stezah ne kričimo, ker s tem plašimo divjad motimo pa tudi tite obiskovalce, ki so prišli v naravo, da bi našli mir.

O učencih si prizadevamo zbuditi čustven odnos do narave. Čustven odnos pa se izoblikuje prek estetskega doživljanja narave in njenih lepot. Zato učence opozarjamo na kar je v naravi lepega. Z oblikovanjem čustve-

nega odnosa do narave dajemo učencem dragoceno napotilo za njihovo kasnejše življenje kajti samo takšen odnos spoštuje človeka, da se v prostem času zateka v zavetje narave.

S takim usmerjanjem in po-čevanjem postopoma oblikujemo pri učencih kulturni odnos do narave. Kulturni odnos do narave pa je velika etična vrednota.

Na izletih pa se pokaže tudi nešteto možnosti za nekatere druge vzgojne posege. Tam otroci sprostijo in pokažejo svojo pravo podobo. Zato lahko izletu učitelji mnogo boje kot podoba svojih učencev. Dober učitelj na cilju nikoli ne prepušča učencev samih sebi, temveč se mednje se z njimi igra, usmerja njihovo dejavnost in pri tem deluje, se pogovarja z učenci, jih spozna. Prav na izletih lahko med učitelji in učenci skajajo dragocene vezi, ki izboljšajo medsebojne odnose v učilnici.

Ne moremo pa odobravati zelo pogoste prakse, da učitelji pripeljejo učence na neko izletniško točko in jih tam pustijo sami pa si poiščejo miren kotič in premlevajo probleme, za katere v zbornici med odmorom prave priljubljenosti. Upoštevati bilo treba eno temeljnih pravil da otroci na organiziranem obveznem izletu v nobenem trenutku ne smejo biti nenadzorovani. Navsezadnje gre tudi moralno in pravno odgovornost vsakega vodje izleta. Spominimo se samo utopitev, padcev z divov, zlomov, izgubljenih otrok padcev z vlaka in številnih drugih neprijetnosti, ki so se končale manj tragično. Vse to se je zgodilo na šolskih izletih.

SILVO KRISTAN

Gozdiček (Foto: Dragan Arrigler)

dan, ki osvežujoče posega v vsakodanjo enoličnost učenčevega in učiteljevega dela. Pa vendarle se ob tem postavlja vprašanje, ali je dovolj, če otroke pripeljemo na neko izletniško točko in jih tam prepustimo naravi.

Nenadzorovani otroci se spominjajo marsičesa. Plezajo po drevju in počno vragolije, ki lahko vodijo v nesrečo. Samo eden se spomni, da bo nabral mačice in že se vsa »vojaška« se zakadi v nabiralno akcijo in oskubi grmičevje v bližnji okolici. Največkrat takšni šopki ne vidijo domače veze, ker jih otroci že na poti domov odvržejo. Tudi poljskemu cvetju, ni prizaneše-

rave se nadaljuje. V bolj skritih kotičkih lahko pogosto presenimo učence, ki so si vzeli čas »za cigareto«. Samo majhna nepredvidnost in posušeni ostanke lanske trave vzplamtijo. Še marsikdaj potuhtajo mlade glave in se pri tem sploh ne zavedajo, da ravna napačno. Zato je prav, da tudi na izletih otroke kaj poučimo. Pri tem seveda spet ne smemo v skrajnost, ker bi to izlet pokvarilo: učence bi prikrajšali za igrivost in sproščenost. Te pa so otroci prav gotovo tudi potrebni.

Mimogrede in z majhnim trudom lahko nevsiljivo učence

Usmerjanje v vojaške šole

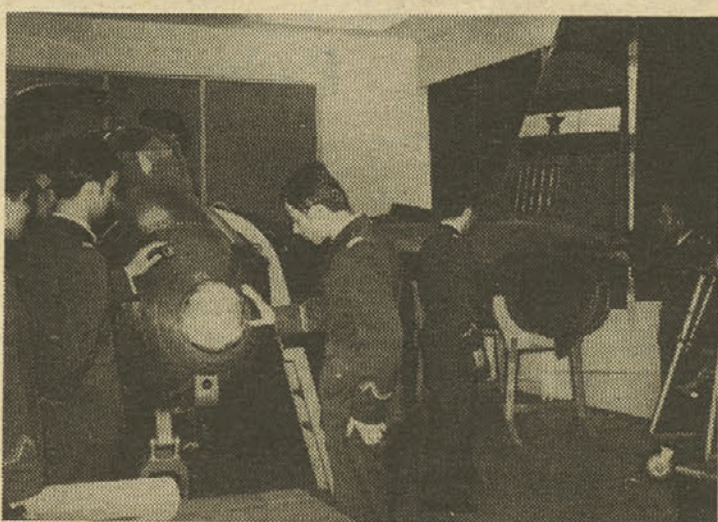
Pomembna je dobra obveščenost

jih in visokih šolah in akademijah.

Če se bodo učenci odločili za enega izmed poklicev, ki jih opravljajo oficirji, se bodo vpisali na splošno srednjo vojaško šolo Franc Rozman Stane v Ljubljani, ki je sodobna, izredno dobro opremljena šola z internatom. Učenci te šole so študenti Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo, ki prevzame zanje vso oskrbo: učenci prejmejo med šol-

nje vojaške šole Franc Rozman Stane v Ljubljani zelo prizadevne učitelje in da so uspešni, pove podatek, da je ob koncu lanskega šolskega leta uspešno izdelalo 96 odstotkov učencev. Učenci pa imajo številne in zelo pestre obšolske dejavnosti, zagotovljene mentorje in potreben denar za to dejavnost.

Ko končajo eno izmed civilnih srednjih šol, se absolventi lahko vpišejo na Fakulteto za sociolo-

lanjem dvakrat obleko, vso športno opremo, hrano, stanovanje, šolske potrebščine in še žepnino ter imajo vojaško socialno zavarovanje. Obveznost: učenci morajo podpisati pogodbo, da bodo končali šolo v rednem roku in nadaljevali študij na vojaški akademiji v Beogradu.

Povedati je treba, da žal 40 odstotkov kandidatov, ki bi se želeli vpisati v to šolo, ni sprejetih zato, ker pri zdravniških pregledih ugotovijo, da zdravstveno niso primerni za vojaški poklic.

Da imajo učenci splošne sred-

gijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani — smer SLO, kjer se usposobijo za delo v civilnem odseku SLO, v organizacijah združenega dela za zadeve ljudske obrambe, za učitelje predmeta obrambe in zaščite in za delo v upravnih organih ter si pridobijo strokovni naziv diplomirani obramboslovec. Šolanje pa nadaljujejo lahko tudi v vojaških akademijah: v akademijah kopenske vojske, v tehniški vojaški akademiji, mornariški in letalsko tehniški akademiji.

Poudariti moramo, da se na

FSPN v Ljubljani za smer LO lahko vpišejo tudi ženske, v prihodnjih letih pa jih bodo sprejemale tudi vojaške akademije. Vse vojaške visoke šole imajo organiziran poudiplomski študij, kjer si lahko študentje pridobijo najvišji naziv doktorja vojaških znanosti.

In kakšne so še druge prednosti vojaškega poklica? Po končanem šolanju je absolventom zagotovljena zaposlitev in s tem

pravica do stanovanja, imajo tudi zagotovljen redni, izredni ali po športni dopolnili. Za boljše obveščenost: iz rednih visokih šole gredo lahko študentje v armado, če želijo pa lahko zaposlijo tudi zunaj armade, če so izpolnili vse obveznosti, če imajo zmanjšane delovne sposobnosti ali če jih potrebujejo družbeno-političnih organizacijah.

T. D.

Pomanjkljivo obrambno usposabljanje

Pred dnevi — 11. marca t.l. — je Delo v članku s tem naslovom poročalo, da je komite za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri CK ZKS ocenil letošnje obrambno usposabljanje delovnih ljudi in občanov kot nezadostno in slabo pripravljeno; nezanimiva in na hitro pripravljena predavanja da niso zadovoljila poslušalcev.

Po posameznih informacijah, ki so prišle v naše uredništvo iz različnih krajev, so se delavske univerze, ki so pomagale pri izvedbi programa, ponekod zelo potrudile, poskrbele za didaktično-metodično usposobljenost predavateljev in za obogatitev predavanj s prosojnicami in diapozitivi. V nekaterih primerih pa je bila didaktično-metodična raven predavanj pod dopustno spodnjo mejo. Namesto zanimive in nazorne razlage so imeli nekje, kot so nam dejali, »bralne vaje«, ki so do kraja dolgočasile vdeležence. Eden izmed

takih predavateljev je na kraju »predavanja« privlekel iz torbe grafoskopske prosojnice — nekaj »poslastico«, ki se daje poslušalcem — po predavanju. Na neki veliki osnovni šoli se je zvrstilo nešteto predavanj, predavateljev in skupin. Čeprav so predavatelji imeli prosojnice, grafoskopa nikoli ni bilo na voljo. Kljub prošnji predavateljev! Ali sta si osnovna šola in delavska univerza tako daleč razen, da se ne moreta povezati tedaj, ko gre za tako pomembno in skupno družbeno nalogo?

Na področju vzgoje in izobraževanja že dolgo velja pravilo da mora vsaka vzgojno-izobraževalna organizacija zagotoviti vsaj zadovoljivo organizacijsko-didaktično raven učnega procesa. Če tega ne zmore, ji ne moremo priznati ustreznih strokovnih usposobljenosti vzgojno-izobraževalno delo. V.

obramba zaščita

Ob razpisih za vpis v vojaške šole, ki poteka v mesecu aprilu, vsako leto znova še posebej opozarjamo na usmerjanje mladine v vojaške poklice. Verjamemo, da so učitelji obrambnega področja na srednjih in na osnovnih šolah seznanili svoje učence z neštetimi možnostmi, ki jih ponujajo vojaški poklici, vendar se sprašujemo, če so storili dovolj in če so usmerjali učence vse leto. In kaj so naredile za to občine?

Velikokrat učenci v svojih razmišljanjih o poklicni odločitvi pozabljajo na vojaške poklice, morda zaradi nepopolne ali celo napačne obveščenosti. Spominimo naj, da je več kot sedemdeset takih poklicev, kjer se lahko učenci usposobijo v srednjih in visokih vojaških šolah in da lahko v armadi dosežejo najvišje strokovne nazive magistrov in doktorjev znanosti kot starešine v vojaških inštitutih. Kljub usmerjeni družbeno-politični akciji za vpis v vojaške šole v Sloveniji, je odziv precej skromen.

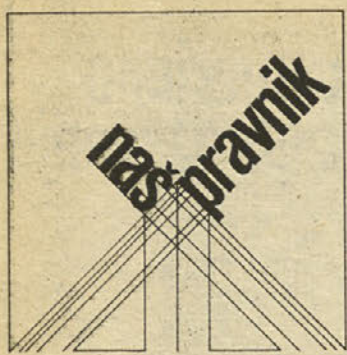
Če upoštevamo, da bi Slovenija morala zagotoviti 8,2 odstotka zahtevanega ustreznega kadra kot sestavni del armade, so doseženi 3 odstotki zelo pičla bera. Določeno je, da bi morala vsaka slovenska občina vsako leto zagotoviti vsaj dva kandidata za smer SLO na fakulteti, dva kandidata za vojaške akademije in štiri kandidate za srednje vojaške šole, da bi dosegli najmanjši zahtevani odstotek Slovencev v armadi.

Povedati moramo, da je šolanje v vojaških šolah sestavni del šolskega sistema vzgoje in izo-

braževanja v naši družbi; in da vojaške šole spremljajo vse reformne tokove v našem civilnem šolstvu. Za primer: splošna srednja vojaška šola (prej gimnazija) Franc Rozman Stane v Ljubljani se je prva preusmerila na usmerjeno izobraževanje! Letos so si ogledali to šolo že učenci 30 šol v Sloveniji. Dobili so podrobne informacije, si ogledali zanimiv informativni film o vojaških poklicih in se seznanili z delom in življenjem v šoli. O tej srednji vojaški šoli smo v naši rubriki že velikokrat podrobno poročali. Če se učenci vaše šole še niso seznanili s to šolo, jim to čimprej omogočite! Informativni dan za učence bo 19. aprila, sicer pa so učitelji in ravnatelj šole vedno pripravljeni na pogovor, če jim vnaprej sporočite, kdaj jih boste obiskali.

Ni treba posebej poudariti, da v naši družbi ni noben vojaški poklic omejen le na ozek vojaško-strokovni način dela, temveč daje vsak možnost za dejavnost, ki prispeva h gospodarskemu in družbenemu razvoju.

Naj povemo, da imajo vojaške šole najboljše možnosti za delo, za kakovostno šolanje, izbrane, prizadevne učitelje, najsodobnejše pripomočke in opremo in še veliko drugega.

Na vprašanja odgovarja Vili VRŠAJ, samostojni svetovalec Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo

Strokovni izpit

Diplomirala sem na srednji glasbeni šoli. 1. septembra 1979 sem se redno zaposlila kot učiteljica klavirja, obenem sem se izredno vpisala na pedagoško akademijo — oddelek za glasbeno vzgojo. Tu sem končala prvi letnik in se v šolskem letu 1980—81 vpisala v drugi letnik. Diplomirati nameravam v šolskem letu 1981—82.

Zanima me, kdaj bom morala opravljati strokovni izpit, ali po dveh letih delovnega razmerja ali po diplomi na PA.

Ali bo strokovni izpit, opravljen na glasbeni šoli, veljal tudi za poučevanje na osnovni šoli, ali pa bom morala delati še en strokovni izpit?
J. G.

Delavci osnovne šole, ki so po zakonu o osnovni šoli dolžni opravljati strokovni izpit, ga morajo opraviti najpozneje v dveh letih po začetku dela v osnovni šoli (102. in 103. člen zakona); to velja tako za delavce, ki so sklenili delovno razmerje kot pripravnik, kot tudi za druge delavce, ki so že opravljali vzgojno-

izobraževalno ali drugo delo, pa še niso opravili strokovnega izpita. Z zakonom je določeno, da pripravnik lahko opravlja strokovni izpit po končani pripravniki dobi, ki traja eno leto; če opravlja pripravnik vzgojno-izobraževalno delo zelo uspešno, lahko opravlja na predlog osnovne šole strokovni izpit že po šestih mesecih. Za druge delavce, ki niso pripravniki, pa je v 8. členu pravilnika o pripravnstvu in strokovnih izpitih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja določeno, da lahko opravljajo strokovni izpit po šestih mesecih dela v vzgojno-izobraževalni organizaciji.

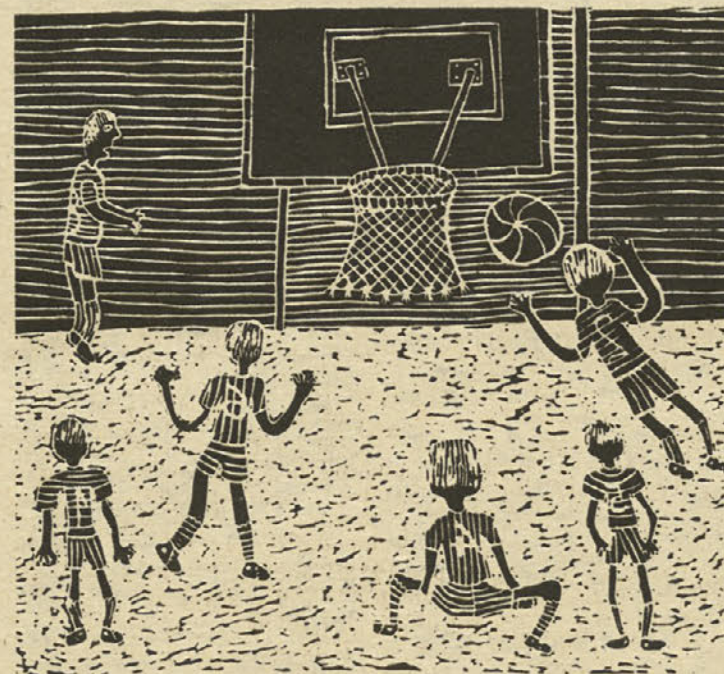
Glede na to, da že opravljate vzgojno-izobraževalno delo in da boste s pridobljeno diplomo o končani pedagoški akademiji izpolnjevali pogoje glede strokovne izobrazbe, boste pridobili pravico, da boste lahko opravljali strokovni izpit takoj po uspešno končanem študiju na pedagoški akademiji. Strokovni izpit učitelja v glasbeni šoli velja kot strokovni izpit na področju vzgoje in izobraževanja, zato velja tudi za delo v osnovni šoli.

Polni ali krajši delovni čas

Prosim vas za pojasnilo glede zaposlitve učitelja teoretičnega pouka. Zanima me, pri katerem minimalnem številu učnih ur tedenske ali mesečne delovne obveznosti je lahko učitelj še redno zaposlen na šoli.
B. M.

V skladu z zakonom so šole dolžne razpisati vsa nezasedena oziroma neustrezno zasedena dela in naloge, za opravljanje teh del in nalog pa sklepajo delovno razmerje s tolikšnim številom delavcev, da bo ob upoštevanju z zakonom določenih normativov (42-urni delovni teden, dovoljeni največji obseg neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela itd.) mogoče v celoti uresničiti naloge, določene z zakonom, vzgojno-izobraževalnim programom in delovnim načrtom šole. Pri tem je z zakonom (za-

radi zaščite kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela in zaščite pedagoških delavcev) določeno le največje dopustno število ur neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela z učenci, ki npr. za učitelje splošno izobraževalnih in strokovnoteoretičnih predmetov v srednjem izobraževanju ne sme preseči 23 ur na teden. Zakon pa ne določa minimalnega obsega niti glede delovnega časa, niti glede neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela z učenci, zato tudi ni mogoče določiti minimalnega števila ur kot pogoj za sklenitev delovnega razmerja. V skladu z zakonom o delovnih razmerjih pa se delovno razmerje lahko sklene za poln delovni čas ali pa za krajši delovni čas od polnega delovnega časa, odvisno pač od obsega del in nalog, ki naj jih delavec opravlja.

Valentina Šobernik: Košarka. Osnovna šola Maks Durjava, Maribor

Razpisi

prostih del in nalog bodo objavljeni v prihodnji številki našega glasila, ki bo izšla 20. aprila 1981

Na željo nekaterih organizacij, ki zaradi prehoda na usmerjeno izobraževanje ali iz drugih razlogov še niso pripravile svojih razpisov, bomo del rednih razpisov objavili še v naslednji številki, ki bo izšla 11. maja. Posamezne razpise lahko objavimo tudi kasneje.

Razpisne komisije in vodstva osnovnih in srednjih šol, vzgojno-varstvenih in drugih organizacij, prosimo, da nam pošljejo razpise čimprej.

UREDNIŠTVO

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Milanka Dragar, Leopold Kežar, Marjana Kunej, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Milica Tomše, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: Geza Čahuk, predsednik, Breda Cajhen, Tea Dominko, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Veljko Troha, Jože Valentinčič, Dušan Zupanc.

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.

Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 200 din za posameznike, 350 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 10 din. Studentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Slovenske šole v Italiji

Kakšne možnosti za izobraževanje imajo slovenski otroci

V Italiji je uvedeno obvezno šolanje od šestega do štirinajstega leta starosti, deli pa se v pet let osnovne šole in tri leta nižje srednje šole. Predšolska vzgoja poteka v otroških vrtcih in obsega obdobje od tretjega do petega leta starosti. Ta vzgoja ni obvezna; veliko otrok obiskuje otroške vrtce šele zadnje leto ali pa sploh ne (toda to je razširjen pojav v južni Italiji in ne velja za slovenske otroke, ki redno obiskujejo otroške vrtce že od tretjega leta starosti). Po tem obveznem šolanju se učenci lahko odločijo za eno višjih srednjih šol.

Kakšne šole s slovenskim učnim jezikom obiskujejo slovenski otroci? V deželi Furlaniji-Juljski krajini so slovenske šole v tržaški in goriški pokrajini. Delijo se v osnovne (5 let), nižje srednje (3 leta) in višje srednje (4 ali 5 let glede na vrsto).

Na Tržaškem je 37 osnovnih šol, ki so porazdeljene na pet didaktičnih ravnateljstev, v goriški pokrajini pa je devetnajst slovenskih osnovnih šol, porazdeljenih na dve didaktični ravnateljstvi. V šolskem letu 1980/81 obiskuje slovenske osnovne šole na Tržaškem 1375 otrok, na Goriškem pa 580. Poleg osnovnih šol so v deželi Furlaniji-Juljski krajini še srednje šole. Na Tržaškem je devet nižjih srednjih šol, ki jih obiskuje 833 dijakov. Na Goriškem je samo ena nižja srednja šola; v njej je 611 dijakov, ki prihajajo v šolo iz zelo oddaljenih krajev (tudi 20 kilometrov poti v eno smer na dan). Zato si slovenski politični in pro-

svetni organi prizadevajo, da bi odprli nižjo srednjo šolo v Dobroberdolu, ki bi jo obiskovali dijaki doberdolske in sovodenjske občine.

Kam gre slovenski dijak konča obvezno šolo? V Trstu lahko vpiše v tele šole: v licej, ima 5 letnikov in se deli v klasični (kjer se poučuje klasični jeziki) in realni; na štiriletni učiteljski, ki ob maturi usposlobove učitelje. Ob učiteljski študiju razredi vzgojiteljske šole, usposabljaajo otroške vrtarke.

Poleg teh višjih šol delujejo na Tržaškem še tehniški zavod (3 let), poklicni zavod za obrt in industrijo in letos ustanovljena sekcija za geometre. Na Goriškem imamo učiteljske, klasične liceje in trgovski zavod. Slovenski dijaki imajo torej precej izbire. Statistični podatki kažejo, da se vedno valiko mladih, ki se odločajo za učiteljske, v zadnjih petih letih pa je več zanimanja za trgovski zavod in tehniški zavod, ki imata največ razredov. O koncu tega pregleda naj povemo, da 60 odstotkov slovenskih dijakov nadaljuje študij na univerzi. Trstu, zadnja leta pa se jih veliko odloči za študij slavistike v Ljubljani pa tudi za druge fakultete. Studentov v Ljubljani bi bilo gotovo še več, če bi italijanske oblasti priznale jugoslovanske diplome. S tem perečim problemom se ukvarja že več let Sindikat slovenske šole in si ga prizadeva čimprej rešiti — ob pomoči slovenskih politikov.

MARKO PAULIN

Novi zakoni in pravilniki

Časopisni zavod Uradni list SRS je v sodelovanju z Republiškim komitejem za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo izdal zbirko zakonov in pravilnikov:

OSNOVNO ŠOLSTVO — DRUŽBENO VARSTVO OTROK — USMERJENO IZOBRAŽEVANJE

V prvi knjižici so objavljeni zakon o osnovni šoli in zakon o vzgoji in varstvu predšolskih otrok s komentarjem ter zakon o družbenem varstvu otrok pa tudi pravilniki, ki urejajo vzgojno-izobraževalno delo osnovni šoli in vzgojno-varstvenih organizacijah. Knjižica bo dobila delavcem v osnovnih šolah in v vzgojno-varstvenih organizacijah, nujno potrebna pa bo zlasti tistim, ki se pripravljajo na strokovni izpit. Cena knjižice: 80 dinarjev.

V drugi knjižici je zakon o usmerjenem izobraževanju s podrobnim komentarjem, objavljene pa so tudi smernice za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov ter vsi izvršilni predpisi, ki dopolnjujejo zakon o usmerjenem izobraževanju. Tudi ta knjižica bo koristna vsem prosvetnim delavcem, nujno pa jo bodo potrebovali vsi strokovni delavci v usmerjenem izobraževanju. Cena: 145 dinarjev. Ob knjižici lahko naročite na naslov: ČZ Uradni list SRS, Ljubljana, Gregorčičeva 27/a.

Naravoslovni dnevi

Aktiva učiteljev biologije in kemije v srednjih šolah delujeta že drugo leto, in sicer s skupino za organizacijske enote Celje, Dravograd, Maribor in Murska Sobota v Mariboru. Načrt dela so pripravile delovne skupine za obe področji: kemijo in biologijo. Izvolili so vodjo aktiva, ki skupaj s pedagoško svetovalko Zavoda SRS za šolstvo, organizacijska enota Maribor, skrbi za uresničevanje celotnega dela.

Da bi se za novo šolsko leto čim boljje in vsestransko privili za uresničevanje programa skupne vzgojno izobraževalne osnove, sta v načrtu dela tudi priprava in izvedba naravoslovnih dni.

V polletnih počitnicah so potekali aktivni za učitelje kemije in biologije v Mariboru, tokrat se ločeno po skupinah, na prihodnjih pa se bodo že srečali kemiki in biologi z enako nalogo. Kako naj potekajo naravoslovne dejavnosti?

Delovna skupina učiteljev biologije, ki ima že nekajletne izkušnje, je pripravila zglede vsebin, organizacije, medsebojnega sodelovanja za enega do pet dni. Pri tem so učitelji upoštevali kra-

jevne možnosti, opremljenost in področje naravoslovja, sodelovanje aktivov v vzgojno izobraževalni organizaciji, z društvenimi organizacijami združenega dela, raziskovalnimi skupnostmi in drugimi.

Razveseljava so bila poročila posameznikov, ki so predstavili svoje poskusne naravoslovne dneve, zamisel kombinacije dela v laboratoriju in na terenu; tem so dodali ekskurzije, ogled naravoslovnih filmov, priprave razstav in proučevalnih nalog. Vsi učitelji-biologi, ki so že pripravili načrte naravoslovnih dni, smo zanimali, da svoje podrobne načrte objavijo tako, da bo gradivo mogoče uporabiti kot vzorec tudi drugod po Sloveniji.

Kljub temu da je veliko težav, ki jih skorajda ni mogoče odpraviti, kot npr. veliko število učencev v 1. razredu, neprimerna in nezadostna opremljenost specialnih učilnic za kemijo in biologijo, je očitno, da delajo učitelji kemikov in biologi zelo prizadevno in zavzeto.

Vsem iskrena hvala z željo, da bi cilje čim boljje uresničevali.

ROMANA JAZBEC

Obvestilo

Maturanti mariborskega učiteljskega »Slavne 5.«, letnik 1960—61, bomo praznovali 20. obletnico mature. Prijavite se na naslov: Marija Brulc, osnovna šola Tišina, 69251 Tišina.

Pravica do starostne pokojnine

Prosim, da mi odgovorite na vprašanje, ki zanima mene in verjetno še marsikoga. Rad bi se upokojil, imam 37 let delovne dobe, od tega sem delal kar 18 let po raznih nižje organiziranih šolah po ves dan. Ali bi se mi lahko štel ta čas tako, da bi imel priznanih 40 let?
J. H.

Po veljavnih predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ni mogoče uveljaviti dela v podaljšanem delovnem času kot osnovo za povečanje zavarovalne oziroma pokojninske dobe.

Pravico do starostne pokojnine pridobi zavarovanec oziroma zavarovanka, ki dopolni starost 60 let oziroma 55 let in pokojninsko dobo 20 let.

Zavarovanec oziroma zavarovanka, ki nima dopolnjene pokojninske dobe 20 let, pridobi pravico do starostne pokojnine, ko dopolni starost 65 let oziroma 60 let in najmanj 15 let zavarovalne dobe. Zavarovanec oziroma zavarovanka, ki dopolni pokojninsko dobo 40 let oziroma 35 let, pridobi pravico do starostne pokojnine ne glede na svojo starost.

V skladu z zakonom in samoupravnimi splošnimi akti skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Slovenije se za določena delovna mesta, na katerih je delo posebno težko in zdravju škodljivo, šteje zavarovalna doba s povečanjem in hkrati ustrezno zniža starostna meja, vendar pa med te primere ni mogoče šteti dela v podaljšanem delovnem času.

Regres za letni dopust

Pred dvema letoma sem zaradi obolenja grla prešla na polovični delovni čas po sklepu invalidske komisije. Uvrščena sem v drugo kategorijo. Ostala sem na istem delovnem mestu in mi pripada 50-odstotno nadomestilo OD. Tu pa se začne tudi problem K-15, ker delovna organizacija misli, da mora Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Slovenije tudi ta delež refundirati. Ob nastanku invalidnosti sem dopolnila že 25 let delovne dobe in mi je pripadlo 28 delovnih dni dopusta. Materialni položaj družine je ostal nespremenjen.

Ali mi pripada K-15 v celotnem znesku in kdo mi ga je dolžan po zakonu zagotoviti?
J. T.

Regres za letni dopust je del sredstev skupne porabe, s katerimi delavci omogočajo izenačevanje pogojev za svoj letni oddih. Merila za določanje višine tega regresa določajo delavci sami s svojimi samoupravnimi

splošnimi akti, pri čemer zlasti upoštevajo materialni in socialni položaj delavcev in njihovih družin, težje pogoje dela, delovne rezultate, delavcem zdravstveno stanje in podobno. Regres za letni oddih torej ni in ne more biti odvisen od obsega in višine osebnega dohodka, ker se njegova višina določa po drugačnih merilih in osovah. V skladu s samoupravnimi splošnimi akti pripada regres vsem delavcem v posamezni organizaciji združenega dela po enakih kriterijih. Zato menimo, da polovični delovni čas še ni osnova za avtomatično zmanjšanje višine regresa. Delavcem, ki zaradi poklicne bolezni oziroma invalidnosti delajo skrajšan delovni čas, pripada v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ustrezno nadomestilo osebnega dohodka do višine kot da bi delali poln delovni čas, ne pa tudi nadomestilo za regres za letni oddih ali za druga izplačila iz sredstev skupne porabe.